

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL MICHAŁ BOBEK
prezentate la 20 mai 2021¹

Cauzele conexate C-748/19-C-754/19

**Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim
împotriva**

WB (C-748/19)

și

**Prokuratura Rejonowa Warszawa-Żoliborz w Warszawie
împotriva**

XA,

YZ (C-749/19)

și

**Prokuratura Rejonowa Warszawa-Wola w Warszawie
împotriva**

DT (C-750/19)

și

**Prokuratura Rejonowa w Pruszkowie
împotriva**

ZY (C-751/19)

și

**Prokuratura Rejonowa Warszawa-Ursynów w Warszawie
împotriva**

AX (C-752/19)

și

**Prokuratura Rejonowa Warszawa-Wola w Warszawie
împotriva**

BV (C-753/19)

și

**Prokuratura Rejonowa Warszawa-Wola w Warszawie
împotriva**

CU (C-754/19),

intervenientă:

Pictura Sp. z o.o.

¹ Limba originală: engleza.

[cerere de decizie preliminară formulată de Sąd Okręgowy w Warszawie (Tribunalul Regional din Varșovia, Polonia)]

„Trimitere preliminară – Principii de drept al Uniunii – Independența judecătorilor –
Articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE – Directiva (UE) 2016/343 –
Compunerea completelor de judecată în cauze penale care includ judecători detașați de ministrul
justiției – Admisibilitatea cererilor de decizie preliminară – Independența completului de
judecată care pronunță ordonanța de trimitere – Limitele articolului 19 alineatul (1) TUE –
Noțiunea de «instanță» în sensul articolului 267 TFUE – Relevanța și necesitatea întrebării –
Prezumția de nevinovăție”

I. Introducere

1. Prezentele cauze ridică probleme cruciale cu privire la admisibilitatea cererilor de decizie preliminară referitoare la cerința privind independența judecătorilor care reiese din articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE. Se solicită Curții să precizeze limitele articolului 19 alineatul (1) TUE, în special în lumina hotărârilor recent pronunțate în cauzele A. K. și alții, Miasto Łowicz, Maler și Land Hessen².

2. Prezentele cauze ridică de asemenea o problemă de fond importantă: dreptul Uniunii se opune unor dispoziții naționale potrivit cărora ministrul justiției, care ocupă și poziția de procuror general, poate, pe baza unor criterii care nu sunt făcute publice, să detașeze judecători la instanțele superioare pentru o perioadă nedeterminată și, în orice moment, să pună capăt în mod discreționar acestor detașări?

II. Cadrul juridic

A. Dreptul Uniunii

3. Articolul 2 TUE are următorul cuprins:

„Uniunea se întemeiază pe valorile respectării demnității umane, libertății, democrației, egalității, statului de drept, precum și pe respectarea drepturilor omului, inclusiv a drepturilor persoanelor care aparțin minorităților. Aceste valori sunt comune statelor membre într-o societate caracterizată prin pluralism, nediscriminare, toleranță, justiție, solidaritate și egalitate între femei și bărbați.”

4. Potrivit articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, „[s]tatele membre stabilesc căile de atac necesare pentru a asigura o protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii”.

² Hotărârea din 19 noiembrie 2019, A. K. și alții (Independența Camerei Disciplinare a Curții Supreme) (C-585/18, C-624/18 și C-625/18, EU:C:2019:982, denumită în continuare „Hotărârea A. K. și alții”), Hotărârea din 26 martie 2020, Miasto Łowicz și Prokurator Generalny (C-558/18 și C-563/18, EU:C:2020:234, denumită în continuare „Hotărârea Miasto Łowicz”), Hotărârea din 9 iulie 2020, Land Hessen (C-272/19, EU:C:2020:535, denumită în continuare „Hotărârea Land Hessen”), și Ordonanța din 2 iulie 2020, S.A.D. Maler und Anstreicher (C-256/19, EU:C:2020:523, denumită în continuare „Ordonanța Maler”).

5. Conform articolului 267 TFUE, numai o „instanță” a unui stat membru poate sesiza Curtea de Justiție a Uniunii Europene cu o cerere de decizie preliminară.

6. Titlul VI din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”), intitulat „Justiția”, cuprinde articolul 47, intitulat „Dreptul la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil”, care prevede următoarele:

„Orice persoană ale cărei drepturi și libertăți garantate de dreptul Uniunii sunt încălcate are dreptul la o cale de atac eficientă în fața unei instanțe judecătorești, în conformitate cu condițiile stabilite de prezentul articol.

Orice persoană are dreptul la un proces echitabil, public și într-un termen rezonabil, în fața unei instanțe judecătorești independente și imparțiale, constituită în prealabil prin lege. [...]

[...]”

7. Considerentul (22) al Directivei (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale³ are următorul cuprins:

„Pentru stabilirea vinovăției persoanelor suspectate sau acuzate, sarcina probei revine organelor de urmărire penală, iar orice îndoială ar trebui interpretată în favoarea persoanei suspectate sau acuzate. Presumția de nevinovăție ar fi încălcată atunci când sarcina probei este inversată de la organele de urmărire penală la apărare, fără a se aduce însă atingere [...] independenței autorităților judiciare atunci când evaluează vinovăția persoanei suspectate sau acuzate [...]”

8. Potrivit articolului 6 din Directiva 2016/343, intitulat „Sarcina probei”:

„(1) Statele membre se asigură că sarcina probei în ceea ce privește stabilirea vinovăției persoanelor suspectate și acuzate revine organelor de urmărire penală. [...]

(2) Statele membre se asigură că orice dubiu cu privire la vinovăție este în favoarea persoanei suspectate sau acuzate, inclusiv atunci când instanța evaluează posibilitatea achitării persoanei respective.”

B. Dreptul polonez

9. Articolul 77 din Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Legea din 27 iulie 2001 privind organizarea instanțelor de drept comun, denumită în continuare „Legea privind organizarea instanțelor de drept comun”)⁴ prevede următoarele:

„1. „Ministrul justiției poate detașa un judecător, cu consimțământul acestuia, în scopul exercitării unor atribuții judiciare sau a unor sarcini administrative:

1) la o altă instanță de același rang sau de rang inferior sau, în cazuri special motivate, la o instanță de rang superior, ținând seama de utilizarea rațională a personalului instanțelor de drept comun și de nevoile care decurg din volumul de muncă al diverselor instanțe judecătorești,

³ JO 2016, L 65, p. 1.

⁴ Text consolidat publicat în Dz. U. din 2019, poziția 52, cu modificările ulterioare.

[...]

- pentru o perioadă determinată, care nu poate depăși doi ani, sau pentru o perioadă nedeterminată.

[...]

4. În cazul în care un judecător este detașat, în temeiul punctelor 2-2b ale alineatului 1 și în temeiul alineatului 2a, pentru o perioadă nedeterminată, detașarea judecătorului respectiv poate fi revocată sau persoana vizată poate demisiona din funcția în care a fost detașată, cu un preaviz de trei luni. În celelalte cazuri în care un judecător este detașat, această revocare sau demisie nu necesită un preaviz.

[...]”

10. Potrivit articolului 30 alineatul 2 din Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Legea din 6 iunie 1997 – Codul de procedură penală, denumită în continuare „Codul de procedură penală”) ⁵, „instanța de apel se pronunță în complet de judecător unic sau în complet de trei judecători în cazul în care decizia atacată nu a fost pronunțată de o instanță care judecă în complet de judecător unic sau în cazul în care, din cauza complexității deosebite a cauzei sau a importanței acesteia, președintele instanței dispune examinarea sa de către un complet de trei judecători, cu excepția cazului în care legea prevede altfel”.

11. În conformitate cu articolul 41 alineatul 1 din Codul de procedură penală, „un judecător va fi recuzat atunci când există o împrejurare de natură să dea naștere unei îndoieli legitime cu privire la imparțialitatea sa în cauza în discuție”.

III. Situațiile de fapt, procedurile naționale și întrebările preliminare

12. Prezentele cereri de decizie preliminară au fost formulate de președintele unui complet de judecată al Secției a X-a penale de apel a Sąd Okręgowy w Warszawie (Tribunalul Regional din Varșovia, Polonia), în cadrul a șapte cauze penale pendinte în fața acestei instanțe. Din cererile de decizie preliminară reiese că aceste proceduri penale privesc diferite infracțiuni prevăzute de Codul penal ⁶ și de Codul penal fiscal ⁷.

13. Instanța de trimitere consideră că prezentele proceduri intră sub incidența dreptului Uniunii. Aceasta arată că instanțele poloneze sunt obligate, în temeiul articolelor 3 și 6 din Directiva 2016/343, să se asigure că persoanele suspectate și acuzate beneficiază de prezumția de nevinovăție până la dovedirea vinovăției conform legii și să aplice standarde corespunzătoare în ceea ce privește repartizarea sarcinii probei. În conformitate cu articolul 6 coroborat cu considerentul (22) al acestei directive, prezumția de nevinovăție trebuie să nu aducă atingere independenței autorităților judiciare.

⁵ Text consolidat publicat în Dz. U. din 2020, poziția 30.

⁶ Articolele 200, 280, 177 și 296 din Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Legea din 6 iunie 1997 privind Codul penal, versiune consolidată, Dz. U. 2019, poziția 1950).

⁷ Articolul 62 alineatul 2 din Ustawa z dnia 10 września 1990 r. – Kodeks karny skarbowy (Legea din 10 septembrie 1990 privind Codul penal fiscal, versiune consolidată, Dz. U. 2020, poziția 19).

14. Această instanță subliniază că fiecare dintre completele de judecată constituite în vederea soluționării cauzei respective în litigiile principale este format din judecătorul aflat la originea trimiterii în calitate de președinte, precum și din alți doi judecători. În fiecare dintre cauzele respective, unul dintre „ceilalți” judecători este un judecător detașat de la o instanță de rang inferior prin decizia ministrului justiției/procuror general, adoptată în temeiul articolului 77 din Legea privind organizarea instanțelor de drept comun (denumiți în continuare „judecătorii detașați”). Mai mult, potrivit explicațiilor furnizate de instanța de trimitere, unii dintre judecătorii detașați ocupă și funcția de „agent disciplinar” pe lângă Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów powszechnych (responsabilul în materie disciplinară pentru judecătorii din cadrul instanțelor de drept comun).

15. Instanța de trimitere are îndoieli cu privire la compatibilitatea cu dreptul Uniunii a anumitor dispoziții de drept național (denumite în continuare „dispozițiile naționale în cauză”) care conferă ministrului justiției/procuror general competența de a detașa judecători la instanțe de rang superior pentru o perioadă nedeterminată și de a pune capăt, în orice moment, acestei detașări în mod discreționar. În special, instanța de trimitere consideră că aceste dispoziții sunt susceptibile să încalce cerința privind independența sistemului judiciar național care decurge din articolul 19 alineatul (1) TUE coroborat cu articolul 2 TUE.

16. Acesta este contextul factual și juridic în care Sąd Okręgowy w Warszawie (Tribunal Regional din Varșovia) a decis să suspende judecarea cauzei și, în fiecare dintre cele șapte cauze, să adreseze Curții următoarele întrebări (formulate în mod identic) în vederea pronunțării unei decizii preliminare:

„1) Articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf coroborat cu articolul 2 [TUE] și cu principiul statului de drept enunțat de acesta și articolul 6 alineatele (1) și (2) din Directiva [2016/343] coroborat cu considerentul (22) al acestei directive trebuie interpretate în sensul că cerințele privind protecția jurisdicțională efectivă, inclusiv cele privind independența sistemului judiciar, precum și cerințele care decurg din prezumția de nevinovăție sunt încălcate în situația în care o procedură judiciară precum procedura penală împotriva unei persoane acuzate de săvârșirea unei infracțiuni prevăzute [de diferite dispoziții ale Codului penal] și la alte articole, este organizată astfel încât:

– din completul de judecată face parte un judecător [...] detașat, pe baza unei decizii individuale a ministrului justiției, de la o instanță aflată la un nivel ierarhic imediat inferior, fără a se cunoaște criteriile avute în vedere de ministrul justiției la detașarea acestui judecător, iar dreptul național nu prevede un control jurisdicțional al unei asemenea decizii și permite ministrului justiției să revoce detașarea judecătorului în orice moment?

2) Cerințele menționate la prima întrebare sunt încălcate în situația în care împotriva unei hotărâri pronunțate într-o procedură judiciară precum cea descrisă la prima întrebare părțile au dreptul de a introduce o cale de atac extraordinară la o instanță precum Sąd Najwyższy (Curtea Supremă, Polonia), ale cărei hotărâri nu sunt supuse niciunei căi de atac potrivit dreptului intern, iar dreptul național impune președintelui structurii acestei instanțe (camerei) competente pentru judecarea căii de atac obligația de a atribui cauzele pe baza listei alfabetică a judecătorilor din camera respectivă, interzicând în mod expres omiterea oricărui judecător, la atribuirea cauzelor fiind inclusă și o persoană desemnată la cererea unui organ colegial precum Krajowa Rada Sądownictwa (Consiliul Național al Magistraturii, Polonia), a cărui componență este stabilită astfel încât membrii acestuia sunt judecători:

- a) aleși de o cameră a Parlamentului, care votează în bloc o listă de candidați stabilită anterior de o comisie parlamentară dintre candidații prezentați de un grup parlamentar sau de un organ al acestei camere, pe baza propunerilor depuse de grupuri de judecători sau cetățeni – sistem din care rezultă că, în cursul procedurii de alegere, candidații sunt susținuți în trei rânduri de politicieni;
 - b) care constituie o majoritate a membrilor acestui organ suficientă pentru adoptarea unor decizii privind propunerile de desemnare pe posturi de judecători, precum și a altor decizii obligatorii prevăzute de dreptul național?
- 3) Ce efect au, din punctul de vedere al dreptului Uniunii Europene, inclusiv al dispozițiilor și cerințelor menționate la prima întrebare, o hotărâre pronunțată într-o procedură judiciară desfășurată în modul descris la prima întrebare și o hotărâre pronunțată într-o procedură în fața Sąd Najwyższy (Curtea Supremă), dacă la pronunțarea acesteia participă persoana menționată la cea de a doua întrebare?
- 4) Dreptul Uniunii Europene, inclusiv dispozițiile invocate la prima întrebare, condiționează efectele hotărârilor menționate la cea de a treia întrebare de aspectul dacă instanța respectivă s-a pronunțat în favoarea sau în defavoarea persoanei acuzate?”

17. Prin Decizia președintelui Curții din 25 octombrie 2019, cauzele C-748/19-C-754/19 au fost conexe pentru buna desfășurare a procedurii scrise și orale, precum și în vederea pronunțării hotărârii.

18. Prin Decizia președintelui Curții din 2 decembrie 2019, cererea de judecare a cauzei potrivit procedurii accelerate prevăzute la articolul 105 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții, formulată în ordonanțele de trimitere, a fost respinsă.

19. La 31 iulie 2020, Curtea a adresat instanței de trimitere o cerere de informații, la care s-a răspuns prin scrisoarea din 3 septembrie 2020.

20. Prokuratura Regionalna w Warszawie (denumit în continuare „Parchetul Supraregional din Varșovia”), Prokuratura Regionalna w Lublinie (denumit în continuare „Parchetul Supraregional din Lublin”), guvernul polonez și Comisia Europeană au depus observații scrise.

IV. Analiză

21. Prezentele concluzii sunt structurate după cum urmează. În primul rând, vom aborda excepțiile ridicate de părțile interesate cu privire la competență și la admisibilitate (A). După ce vom sugera că, în conformitate cu abordarea tradițională a Curții și cu jurisprudența acesteia, prima întrebare preliminară adresată de instanța de trimitere este efectiv admisibilă, vom trece la aspectul pe care se întemeiază excepțiile cu privire la competența Curții și la admisibilitatea întrebărilor preliminare, și anume natura și limitele dispozițiilor articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE (B). În sfârșit, vom analiza fondul primei întrebări adresate de instanța de trimitere, referitoare la sistemul de detașare a judecătorilor care afectează completele de judecată chemate să se pronunțe în litigiile principale (C).

A. Competența și admisibilitatea

22. Unele dintre părțile care au prezentat observații au formulat o serie de argumente prin care se contestă competența Curții și/sau admisibilitatea cererilor de decizie preliminară. Cu toate că aceste părți au contopit argumentele cu privire la cele două chestiuni, le vom examina totuși separat.

23. În primul rând, vom aborda argumentele referitoare la competența Curții, care, în opinia noastră, trebuie expediate rapid (1). În al doilea rând, vom aborda diferitele argumente invocate în ceea ce privește admisibilitatea cererilor în ansamblu sau, mai specific, a anumitor chestiuni. Astfel, unele dintre aceste argumente ridică probleme destul de complexe, care trebuie examinate în detaliu (2).

1. Cu privire la competența Curții

24. Guvernul polonez, Parchetul Supraregional din Varșovia și Parchetul Supraregional din Lublin susțin că Curtea nu este competentă să răspundă la întrebările care fac obiectul trimiterilor preliminare. Potrivit acestora, organizarea justiției și, mai precis, chestiuni precum numirea judecătorilor, compunerea completelor de judecată, detașarea judecătorilor de la o instanță la alta și efectele juridice ale hotărârilor instanțelor naționale sunt toate de competența exclusivă a statelor membre. În măsura în care litigiile principale privesc dreptul penal național în domenii care nu au făcut obiectul unei armonizări la nivelul Uniunii, aceste cauze sunt, potrivit acestor părți, pur interne Poloniei.

25. În plus, potrivit Parchetului Supraregional din Varșovia și Parchetului Supraregional din Lublin, această poziție decurge și din punctul 29 din Hotărârea Curții *Associação Sindical dos Juízes Portugueses*⁸. Unele versiuni ale acestei hotărâri în alte limbi decât engleza arată că, pentru a fi aplicabil, articolul 19 alineatul (1) TUE impune ca un stat membru să acționeze în speță în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii.

26. În opinia noastră, aceste argumente nu pot fi admise.

27. În primul rând, conform unei jurisprudențe constante a Curții, deși organizarea justiției în statele membre este de competența acestora din urmă, totuși, în exercitarea competenței menționate, statele membre sunt ținute să respecte obligațiile care decurg pentru ele din dreptul Uniunii, inclusiv cele care rezultă din articolul 2 și din articolul 19 alineatul (1) TUE⁹. Aceste obligații pot fi legate de orice caracteristică a structurilor sau procedurilor interne utilizate pentru aplicarea dreptului Uniunii la nivel național. Obiectul prezentei cereri de decizie preliminară privește tocmai obligațiile statelor membre care decurg din aceste dispoziții, precum și aspectul dacă dispozițiile naționale în cauză respectă efectiv obligațiile menționate. Ca atare, Curtea este competentă să interpreteze articolul 2 și articolul 19 alineatul (1) TUE și să se pronunțe cu privire la aspectele ridicate în întrebările preliminare adresate¹⁰.

⁸ Hotărârea din 27 februarie 2018 (C-64/16, EU:C:2018:117).

⁹ A se vedea în acest sens Hotărârea A. K. și alții (punctele 75, 84 și 86, precum și jurisprudența citată).

¹⁰ A se vedea în acest sens Hotărârea din 7 martie 2017, X și X (C-638/16 PPU, EU:C:2017:173, punctul 37), Hotărârea A. K. și alții, punctul 74, Hotărârea Land Hessen, punctul 41, precum și Hotărârea din 2 martie 2021, A. B. și alții (Numirea judecătorilor la Curtea Supremă – Căi de atac) (C-824/18, EU:C:2021:153, punctul 69).

28. În al doilea rând, contrar celor susținute de Parchetul Supraregional din Varșovia și de Parchetul Supraregional din Lublin, nu vedem nicio diferență semnificativă între diferitele versiuni lingvistice – printre care mai ales versiunea portugheză, dat fiind că aceasta era limba de procedură – ale punctului 29 din Hotărârea Curții Associação Sindical dos Juízes Portugueses. Acest fragment privea diferența dintre domeniul de aplicare al articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și domeniul de aplicare al cartei. Curtea a statuat că articolul 19 alineatul (1) TUE se aplică tuturor „domeniil[or] reglementate de dreptul Uniunii” având în vedere că această dispoziție nu conține nicio limitare precum cea prevăzută la articolul 51 alineatul (1) din cartă. În contextul cauzei respective, Curtea nu a aprofundat acest aspect¹¹.

29. Cu toate acestea, sensul exact al fragmentului amintit a fost precizat în repetate rânduri în jurisprudența ulterioară a Curții. Diferența dintre domeniile de aplicare *ratione materiae* ale celor două dispoziții menționate mai sus se traduce prin faptul că articolul 19 alineatul (1) TUE este aplicabil în cazurile în care un organ național *poate*, în calitate de instanță, să se pronunțe cu privire la chestiuni legate de aplicarea sau interpretarea dreptului Uniunii și care, așadar, se încadrează în domeniile reglementate de acesta¹². Cu alte cuvinte, instanțele naționale au obligația de a respecta normele instituite prin această dispoziție în orice situație în care, de principiu, se pronunță cu privire la aspecte reglementate de dreptul Uniunii. În schimb, nu este necesar ca spețele în discuție să vizeze efectiv dreptul Uniunii.

30. În ceea ce privește prezentele cauze, nu există nicio îndoială, astfel cum a arătat în mod întemeiat Comisia, că organul jurisdicțional a cărui independență este în discuție în prezenta procedură, și anume Sąd Okręgowy w Warszawie (Tribunalul Regional din Varșovia), este un organ care poate fi chemat să se pronunțe, în calitate de instanță, cu privire la chestiuni referitoare la aplicarea sau la interpretarea dreptului Uniunii. În plus, este cert că Curtea este competentă să interpreteze dispozițiile Directivei 2016/343, precum și ale articolului 2 și ale articolului 19 alineatul (1) TUE.

31. În consecință, Curtea este în mod vădit competentă să se pronunțe cu privire la prezentele cauze.

2. Cu privire la admisibilitate

32. În ceea ce privește admisibilitatea întrebărilor preliminare, vom aborda mai întâi obiecțiile ridicate față de întrebările a doua-a patra, dat fiind că aceste întrebări sunt, în opinia noastră, inadmisibile (a). Vom analiza ulterior admisibilitatea primei întrebări, care necesită, dimpotrivă, o dezbateră mai aprofundată (b).

33. Înainte de a începe această analiză, trebuie examinată însă o obiecție specifică ridicată față de admisibilitatea cererii de decizie preliminară în cauza C-754/19. Parchetul Supraregional din Varșovia susține că instanța de trimitere nu a suspendat cauza aflată la originea acestei cereri și că, de fapt, a pronunțat ulterior o hotărâre definitivă pe 11 decembrie 2019.

¹¹ A se vedea pentru mai multe detalii în această privință Concluziile noastre prezentate în cauza Torubarov (C-556/17, EU:C:2019:339, punctul 54).

¹² A se vedea Hotărârea din 24 iunie 2019, Comisia/Polonia (Independența Curții Supreme) (C-619/18, EU:C:2019:531, punctul 51), Hotărârea A. K. și alții, punctul 83, precum și Hotărârea din 2 martie 2021, A. B. și alții (Numirea judecătorilor la Curtea Supremă – Căi de atac) (C-824/18, EU:C:2021:153, punctul 111).

34. Rezultă dintr-o jurisprudență constantă că, dacă nu există niciun litigiu pendinte în fața instanței de trimitere, astfel încât un răspuns la întrebarea adresată nu este util pentru soluționarea unui litigiu, Curtea trebuie să constate că nu este necesar să se pronunțe cu privire la cererea de decizie preliminară¹³.

35. Prin urmare, în cazul în care, astfel cum susține Parchetul Supraregional din Varșovia, litigiul principal din cauza C-754/19 nu a fost suspendat și a fost pronunțată o hotărâre definitivă, cererea de decizie preliminară a rămas fără obiect. În aceste condiții, nu ar mai fi necesar ca Curtea să se pronunțe cu privire la întrebările adresate în cauza respectivă.

36. Acestea fiind spuse, instanța de trimitere nici nu a informat Curtea cu privire la un fapt relevant care să fi survenit, nici nu și-a retras cererea. În plus, întrucât întrebările adresate în această cauză sunt *identice* cu cele formulate în celelalte șase cauze în discuție în prezentele concluzii, cauze care este cert că sunt încă pendinte în fața instanței naționale, nu este necesar să se examineze mai aprofundat această problemă.

37. În consecință, vom aborda în continuare argumentele specifice invocate în ceea ce privește admisibilitatea diverselor întrebări preliminare adresate.

a) Cu privire la întrebările a doua-a patra

38. Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă anumite dispoziții ale dreptului Uniunii sunt încălcate în împrejurări în care părțile pot exercita o cale de atac extraordinară împotriva hotărârii care urmează a fi pronunțată în litigiul principal, în condițiile în care această cale de atac urmează a fi judecată de o instanță, și anume Sąd Najwyższy (Curtea Supremă), a cărei independență este pusă la îndoială de instanța de trimitere.

39. A treia întrebare privește efectele juridice ale unei viitoare hotărâri pronunțate de instanța de trimitere, precum și efectele juridice ale hotărârilor pronunțate de Sąd Najwyższy (Curtea Supremă) în cadrul eventualelor căi de atac care ar putea fi exercitate în cele din urmă împotriva hotărârilor care urmează să fie pronunțate în litigiul principal.

40. În strânsă legătură cu această chestiune, prin cea de a patra întrebare se solicită să se stabilească dacă, în conformitate cu dreptul Uniunii, consecințele hotărârii pronunțate de Sąd Najwyższy (Curtea Supremă) în soluționarea acestei căi de atac extraordinare depind de aspectul dacă instanța respectivă se pronunță în favoarea sau în defavoarea persoanei acuzate.

41. În concordanță cu observațiile guvernului polonez, ale Parchetului Supraregional din Varșovia și ale Parchetului Supraregional din Lublin, precum și ale Comisiei, considerăm că aceste trei întrebări sunt inadmisibile.

¹³ A se vedea de exemplu Hotărârea din 3 iulie 2014, Da Silva (C-189/13, EU:C:2014:2043, punctele 34 și 35), și Hotărârea din 26 februarie 2015, Matei (C-143/13, EU:C:2015:127, punctul 38).

42. În măsura în care aceste întrebări pornesc de la premisa că, în prezentele cauze, o cale de atac extraordinară va fi introdusă la Sąd Najwyższy (Curtea Supremă), ele se întemeiază pe un eveniment pur *ipotetic*. Trebuie amintit în acest context că, potrivit unei jurisprudențe constante, o cerere de decizie preliminară nu poate avea ca scop obținerea de opinii consultative cu privire la chestiuni generale sau ipotetice¹⁴.

43. De asemenea, în măsura în care a treia și a patra întrebare se referă tot la efectele potențiale ale hotărârilor pe care instanța de trimitere le va pronunța, aceste întrebări sunt *premature* și *insuficient motivate*. Ele sunt premature întrucât privesc proceduri care ar putea avea loc la o dată ulterioară în fața unei alte instanțe și nu se raportează la stadiul procedural actual al cauzelor. În plus, astfel cum explică instanța de trimitere, în ipoteza în care Curtea ar decide că măsurile naționale în cauză nu sunt conforme cu dispozițiile articolului 19 alineatul (1) TUE, există alte căi de acțiune pe care le are la dispoziție pentru a remedia situația. Prin urmare, este posibil ca problema ridicată de instanța de trimitere să nu se materializeze niciodată. Aceste întrebări nu îndeplinesc nici cerințele prevăzute la articolul 94 din Regulamentul de procedură al Curții, întrucât instanța de trimitere nu oferă nicio precizare cu privire la modul în care compunerea pretins defectuoasă a completelor de judecată, menite să soluționeze eventual cauzele la un moment ulterior, este susceptibilă să afecteze în mod concret legalitatea hotărârilor care urmează a fi pronunțate de instanța de trimitere.

44. Fără a neglija nicidecum contextul național general, care este, într-adevăr, cel puțin problematic și complex, există totuși limite bine stabilite cu privire la ceea ce se poate solicita într-o cerere de decizie preliminară. Simplu spus, întrebările preliminare ar trebui să se raporteze la cauza (sau la împrejurări anterioare care au în mod evident o incidență asupra acesteia)¹⁵ aflată în prezent pe rolul instanței de trimitere. Chiar dacă această condiție a făcut obiectul unei interpretări largi și indulgente în jurisprudența tradițională a Curții, esențial este ca îndrumările solicitate să poată fi luate în considerare de instanța de trimitere pentru hotărârea pe care o va pronunța. Acest scop exclude supoziții privind evenimente viitoare care este posibil să nu se concretizeze niciodată.

45. Prin urmare întrebările a doua-a patra sunt într-adevăr, în opinia noastră, inadmisibile.

b) Prima întrebare

46. Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă dreptul Uniunii se opune unor dispoziții naționale potrivit cărora ministrul justiției/procuror general poate, pe baza unor criterii care nu sunt făcute publice, să detașeze judecători la instanțe superioare pentru o perioadă nedeterminată și, în orice moment, să pună capăt în mod discreționar acestei detașări. În special, instanța de trimitere se referă la articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE coroborat cu articolul 2 TUE și cu principiul statului de drept consacrat de acesta, precum și la articolul 6 alineatele (1) și (2) din Directiva 2016/343 coroborat cu considerentul (22) al acesteia.

¹⁴ A se vedea pentru un exemplu recent Hotărârea din 3 octombrie 2019, A și alții (C-70/18, EU:C:2019:823, punctul 73 și jurisprudența citată).

¹⁵ A se vedea în această privință de exemplu Hotărârea din 29 iulie 2019, Torubarov (C-556/17, EU:C:2019:626). Propriu-zis, întrebarea adresată de instanța de trimitere privea o prezumție privind soluționarea viitoare a unei cauze de către o autoritate administrativă națională în ipoteza anulării deciziei de către instanța națională. Cu toate acestea, având în vedere că autoritatea administrativă națională ignorase deja hotărârile anterioare ale instanței naționale, modul de soluționare a cauzei în trecut făcea în mod clar ca întrebarea referitoare la viitor să fie justificată și mult mai puțin ipotetică.

47. Au fost formulate o serie de obiecții cu privire la admisibilitatea acestei întrebări. Aceste obiecții privesc: noțiunea de „instanță” în sensul articolului 267 TFUE (1), respectarea cerințelor prevăzute la articolul 94 din Regulamentul de procedură al Curții (2), precum și necesitatea și relevanța întrebării adresate (3). Vom examina pe rând aceste chestiuni.

1) Noțiunea de „instanță” în sensul articolului 267 TFUE

48. În primul rând, Parchetul Supraregional din Varșovia și Parchetul Supraregional din Lublin arată că cererile de decizie preliminară au fost formulate de un singur judecător, și anume președintele completului investit cu judecarea cauzelor penale în discuție, iar nu de completul însuși. Aceștia susțin că, în temeiul articolului 29 alineatul 1 din Codul de procedură penală, căile de atac precum cele în discuție se soluționează de un complet de trei judecători, cu excepția unor situații specifice prevăzute de lege. În opinia acestora, aceste situații specifice nu se regăsesc în speță. Prin urmare, organul de trimitere nu îndeplinește condițiile necesare pentru a fi considerat o „instanță” în sensul articolului 267 TFUE.

49. Este cert că prezentele cereri de decizie preliminară au fost formulate de Sąd Okręgowy w Warszawie (X Wydział Karny Odwoławczy) (Tribunalul Regional din Varșovia, Secția a X-a penală de apel). Din decizia de trimitere reiese că această instanță este compusă din președintele completului de judecată, care a semnat și ordonanța de trimitere menționată.

50. Acest lucru nu este însă suficient, în opinia noastră, pentru a determina inadmisibilitatea *automată* a cererilor de decizie preliminară.

51. În primul rând, trebuie amintit că noțiunea de „instanță”, în sensul articolului 267 TFUE, a fost întotdeauna *definită în mod autonom* în dreptul Uniunii și de Curte, independent de denumirile și de calificările prevăzute de dreptul național. În lumina acestor criterii, este neîndoielnic (iar părțile, de fapt, nu contestă acest lucru) că organul de trimitere îndeplinește toate așa-numitele criterii din Hotărârea Dorsch¹⁶: este constituit prin lege, este permanent, competența sa are caracter obligatoriu, procedurile desfășurate în fața sa au caracter contradictoriu, aplică normele de drept și este, de principiu, independent și imparțial.

52. În al doilea rând, noțiunea de „instanță” în sensul prevăzut de articolul 267 TFUE este examinată la nivel structural și *instituțional*. Cu alte cuvinte, este examinată prin luarea în considerare a organului jurisdicțional de trimitere ca atare, ținând seama în același timp de funcția pe care acest organ este chemat să o exercite în *împrejurările specifice* ale unei spețe. Mai simplu spus, un organ poate fi instanță chiar și în cazul în care exercită o altă funcție (nejurisdicțională)¹⁷ și viceversa¹⁸. Funcțiile specifice pe care un organ este chemat să le îndeplinească în litigiile principale sunt, așadar, de importanță capitală. În prezentele cauze, nu există nicio îndoială că instanța de trimitere acționează în exercitarea unei funcții jurisdicționale atunci când este sesizată cu o cale de atac în cadrul unei proceduri penale, precum și, dacă este cazul, cu ocazia verificării compunerii completului de judecată pentru soluționarea unor astfel de căi de atac. Ambele funcții sunt exercitate cu titlu jurisdicțional.

¹⁶ Hotărârea din 17 septembrie 1997, Dorsch Consult (C-54/96, EU:C:1997:413, punctul 23). Mai recent, Hotărârea Land Hessen, punctul 43 și jurisprudența citată.

¹⁷ A se vedea de exemplu Hotărârea din 17 iulie 2014, Torresi (C-58/13 și C-59/13, EU:C:2014:2088, punctele 15-30).

¹⁸ A se vedea în acest sens Hotărârea din 31 ianuarie 2013, Belov (C-394/11, EU:C:2013:48, punctul 40 și jurisprudența citată).

53. În al treilea rând, jurisprudența Curții statuează constant că „nu revine Curții [...] sarcina de a verifica dacă decizia de trimitere a fost luată în conformitate cu normele naționale de organizare judecătorească și de procedură judiciară”¹⁹. Conform acestei jurisprudențe, „Curtea trebuie să rămână fidelă deciziei de trimitere provenite de la o instanță a unui stat membru, atât timp cât nu a fost revocată în cadrul căilor de atac prevăzute eventual de dreptul național”²⁰.

54. Astfel, rezultă destul de clar din ceea ce precedă că, deși organul de trimitere este o instanță care acționează în exercitarea unei funcții jurisdicționale, aceste două noțiuni fiind definite în mod autonom în dreptul Uniunii, nu este de competența Curții să efectueze o a doua verificare a respectării tuturor normelor procedurale din dreptul național: sigiliul aplicat este cel corect? Cererea îndeplinește toate cerințele de formă și de procedură impuse de dreptul național? Toate semnăturile sunt aplicate în locul corespunzător?

55. Este poate necesar să reamintim că această abordare și această jurisprudență își au originea într-o cauză, cauza *Reina*, în cadrul căreia a fost contestată admisibilitatea cererii de decizie preliminară pentru motivul că instanța de trimitere era constituită incorect²¹. În plus, în Hotărârea *San Giorgio*, Curtea a respins în mod expres o obiecție similară celei invocate în cadrul prezentei proceduri. Guvernul italian a contestat admisibilitatea cererii de decizie preliminară (formulată de președintele instanței de trimitere), arătând că, în temeiul dreptului național, competența cu privire la formularea cererii revenea plenului instanței. Curtea a înlăturat rapid această obiecție, subliniind că, potrivit unei jurisprudențe constante, „dreptul de a solicita pronunțarea unei hotărâri preliminare [...] aparține oricărei instanțe din statele membre, indiferent [...] de stadiul procedurii pendinte în fața sa și de natura hotărârii pe care este chemată să o pronunțe”²².

56. Curtea nu a urmat această abordare numai în cazul necompetenței *vădite* a instanței de trimitere, precum în recente cauze *Di Girolamo*²³. Prezentele cauze se disting însă în mod clar de cauzele *Di Girolamo*. Este cert că instanța de trimitere este competentă să soluționeze cauzele din litigiile principale. Singura problemă privește organul din cadrul acestei instanțe abilitat să adreseze Curții o întrebare preliminară în temeiul articolului 267 TFUE. Prezentele cauze sunt, așadar, mult mai comparabile cu cele examinate de Curte în cauzele *Reina* și *San Giorgio*.

57. În al patrulea rând, faptul că instanța de trimitere, pentru a adresa o întrebare Curții în temeiul articolului 267 TFUE, ar trebui, potrivit Parchetului Supraregional din Varșovia și Parchetului Supraregional din Lublin, să ignore anumite norme din ordinea sa juridică internă este irelevant, chiar dacă s-ar confirma. Jurisprudența Curții conține numeroase exemple în care, în temeiul dreptului Uniunii, instanțele naționale erau autorizate sau chiar ținute să nu țină seama de normele de procedură naționale care le reduceau competența de a adresa Curții cereri de decizie preliminară²⁴.

¹⁹ Hotărârea din 10 decembrie 2018, *Wightman și alții* (C-621/18, EU:C:2018:999, punctul 30 și jurisprudența citată).

²⁰ Hotărârea din 16 iulie 2020, *Governo della Repubblica italiana* (Statutul judecătorilor de pace italieni) (C-658/18, EU:C:2020:572, punctul 61 și jurisprudența citată).

²¹ Hotărârea din 14 ianuarie 1982 (65/81, EU:C:1982:6, punctul 6).

²² Hotărârea din 9 noiembrie 1983, *San Giorgio* (199/82, EU:C:1983:318, punctele 7-10).

²³ A se vedea Ordonanța din 6 septembrie 2018, *Di Girolamo* (C-472/17, nepublicată, EU:C:2018:684), și Ordonanța din 17 decembrie 2019, *Di Girolamo* (C-618/18, nepublicată, EU:C:2019:1090).

²⁴ A se vedea printre numeroase exemple Hotărârea din 5 octombrie 2010, *Elchinov* (C-173/09, EU:C:2010:581, punctele 21-32 și jurisprudența citată), și Hotărârea din 15 ianuarie 2013, *Križan și alții* (C-416/10, EU:C:2013:8, punctele 62-73 și jurisprudența citată).

58. O cauză recentă în care situația era destul de asemănătoare cu cea din prezentele cauze este A. K. și alții. În această cauză, guvernul polonez a arătat că procedura națională era lovită de nulitate din cauza încălcării normelor privind *compunerea și competența instanțelor judecătorești*. Potrivit observațiilor acestui guvern în cauza respectivă, completul corespunzător pentru soluționarea cauzei potrivit dreptului național ar fi trebuit să fie format dintr-un judecător unic, în locul celor trei judecători care au formulat întrebările preliminare²⁵. Curtea a concluzionat însă că „întrebările menționate privesc în esență tocmai aspectul dacă, în pofida normelor naționale de repartizare a competențelor judiciare în vigoare în statul membru în cauză, o instanță precum instanța de trimitere are obligația, în temeiul dispozițiilor dreptului Uniunii menționate în aceste întrebări, să înlăture respectivele norme naționale și să își asume, dacă este cazul, o competență judiciară în ceea ce privește litigiile principale. Or, o hotărâre prin care Curtea ar confirma existența unei asemenea obligații s-ar impune instanței de trimitere și tuturor celorlalte organe ale Republicii Polone fără ca dispozițiile interne referitoare la nulitatea procedurilor sau la repartizarea competențelor judiciare, la care se referă guvernul polonez, să poată împiedica acest lucru”²⁶.

59. În al cincilea rând, reținerea obiecțiilor formulate de guvernul polonez, potrivit cărora, pentru a fi conformă cu dreptul național, o întrebare precum cea din speță nu poate fi formulată decât de completul de judecată în plenul acestuia, ar ridica, în opinia noastră, două probleme suplimentare.

60. Pe de o parte, chestiunile referitoare la compunerea corectă a completelor de judecată ar fi puțin probabil să mai ajungă vreodată în fața Curții ori să ajungă la aceasta în timp util. Astfel, este improbabil ca judecătorii despre care se pretinde că au fost numiți într-un mod incorect să susțină necesitatea de a adresa Curții o întrebare preliminară cu privire la chestiunea dacă au fost desemnați în mod corespunzător să soluționeze cauza respectivă. În aceste condiții, o astfel de problemă nu ar putea fi ridicată decât dacă și atunci când se exercită o cale de atac împotriva hotărârii adoptate de instanță (eventual, nelegal compusă). Prin urmare, în cel mai bun caz, problema ajunge tardiv în fața Curții. În cel mai rău caz (sau mai degrabă realist), aceasta nu mai ajunge deloc.

61. Pe de altă parte, acceptarea logicii sugerate de guvernul polonez ar conduce la un alt paradox. În ipoteza în care îndoielile exprimate de instanța de trimitere sunt întemeiate pe fond, se poate prezuma că unul dintre membrii acestor complete nu este independent. Astfel, în scenariul puțin probabil în care un asemenea membru al completului de judecată ar fi dispus să semneze o cerere de decizie preliminară prin care își pune sub semnul întrebării propria independență, ar fi admisibilă o astfel de trimitere preliminară? Organul de trimitere preliminară în această compunere nu ar încălca criteriul independenței inerent noțiunii de „instanță” în sensul articolului 267 TFUE?

62. Această situație evidențiază în mod clar două aspecte. În primul rând, reiterăm afirmația că problemele privind compunerea corespunzătoare a unui complet de judecată nu pot fi invocate niciodată de însuși completul în cauză. În al doilea rând, a condiționa admisibilitatea cererilor de decizie preliminară și criteriul autonom prevăzut la articolul 267 TFUE de îndeplinirea tuturor elementelor procedurale prevăzute de dreptul național este nu numai illogică, ci și periculoasă la nivel sistemic.

²⁵ Hotărârea pronunțată în cauza A. K. și alții, punctul 110.

²⁶ *Ibidem*, punctul 112.

63. În al șaselea rând, judecătorul care adresează cererea în prezentele cauze nu este *orice* membru al completului de judecată care judecă cauzele, ci este chiar *președintele* acestuia. Președinții organelor jurisdicționale nu doar dispun de puteri suplimentare, ci au și responsabilități suplimentare. Aceștia sunt efectiv chemați să exercite funcția de „gardieni ai independenței și imparțialității judecătorilor și ai instanței în ansamblul său”²⁷. În cadrul unor formațiuni de dimensiuni mai mici ale unei instanțe sau în cazul unor proceduri specifice, aceste funcții sunt, în general, exercitate de președintele completului (sau al camerei), care are sarcina de a prezida completul și de a îndruma lucrările acestuia²⁸. Acesta are, în general, rolul de a superviza atât procedura, cât și deliberările interne ale completului pe care îl prezidează. Prin urmare, nu ni se pare neobișnuit (și cu atât mai puțin nelegal) faptul că, în calitate de președinte al completului, judecătorul aflat la originea trimiterii consideră că este obligat să asigure compunerea corectă a acestuia.

64. În sfârșit, există o altă considerație legată de acest ultim aspect: care este de fapt procedura exactă cu privire la care instanța de trimitere solicită Curții să se pronunțe? Desigur, o perspectivă ar fi să considerăm că procedura pertinentă este un proces penal în fața unui complet de trei judecători care urmează să se pronunțe cu privire la fondul acuzației penale.

65. Cu toate acestea, există și o altă modalitate de abordare a aceleiași chestiuni. Aceasta ar presupune concentrarea pe *incidentul procedural concret* și pe hotărârea care trebuie pronunțată cu privire la acest incident. În acest caz, procedura cu privire la care se solicită îndrumare din partea Curții nu constituie *întregul proces penal*, ci doar o *chestiune prealabilă*, referitoare la compunerea corectă a completului de judecată investit cu această cauză. În ceea ce privește această parte a procedurii și ținând seama și de tipul de decizie procedurală (preliminară) care trebuie luată în cadrul acesteia, judecătorul aflat la originea trimiterii, în calitatea sa de președinte al completului, este cel care se pronunță ca judecător unic cu privire la această parte a procedurii. În cadrul acestui incident procedural preliminar, care trebuie soluționat *înainte* ca această cauză să poată fi corespunzător judecată de un complet conform cu dreptul Uniunii, judecătorul aflat la originea trimiterii este singurul care poate și, fără îndoială, trebuie să abordeze problema, înainte de a putea trece la judecarea cauzelor.

66. Evident, nu sugerăm Curții să accepte cereri de decizie preliminară care provin de la judecători (sau de la complete) care în mod vădit nu au competența de a soluționa cauzele din litigiile principale, care abuzează de posibilitatea de a formula o trimitere preliminară în temeiul articolului 267 TFUE sau care, prin raportare la principal, nu îndeplinesc criteriile din Hotărârea Dorsch. Prezentele cauze nu se încadrează însă în niciuna dintre aceste situații: instanța de trimitere are calitatea de „instanță” în sensul articolului 267 TFUE, este competentă să soluționeze cauzele în discuție, iar aceste cauze sunt unele reale, la fel cum este chestiunea ridicată *in limine litis*.

²⁷ A se vedea de exemplu Consiliul European, Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE), Avizul nr. 19 (2016) din 10 noiembrie 2016, „Rolul președinților de instanță”, CCJE(2016) 2, p. 2.

²⁸ A se vedea cu titlu de exemplu articolul 11 alineatul (4) din Regulamentul de procedură al Curții.

2) *Lipsa unor precizări suficiente*

67. Guvernul polonez, precum și Parchetul Supraregional din Varșovia și Parchetul Supraregional din Lublin susțin că cererile de decizie preliminară nu îndeplinesc cerințele prevăzute la articolul 94 din Regulamentul de procedură al Curții. Aceștia susțin că cererile respective nu oferă precizări suficiente cu privire la legătura dintre dispozițiile dreptului Uniunii a căror interpretare este solicitată și cauzele pendinte.

68. În această privință, trebuie să se admită că, cel puțin în măsura în care această întrebare se referă la dispozițiile Directivei 2016/343, ordonanțele de trimitere sunt succinte. S-ar putea argumenta că instanța de trimitere ar fi putut face mai multe eforturi pentru a clarifica contextul factual. În special, s-ar fi putut prezenta mai multe detalii cu privire la modul în care obligațiile statelor membre privind sarcina probei, prevăzute la articolul 6 din Directiva 2016/343, pot afecta procedurile în discuție în litigiile principale.

69. Independent de această situație, nu considerăm că se poate aprecia că „parcimonia verbală” a instanței de trimitere nu îndeplinește cerințele prevăzute la articolul 94 din Regulamentul de procedură al Curții. Astfel, Directiva 2016/343 (i) este aplicabilă cauzelor de față, și (ii) pare pertinentă.

70. În ceea ce privește primul punct, din decizia de trimitere reiese că, în litigiul principal, persoanele acuzate sunt supuse unui proces penal și că nu s-a adoptat încă o hotărâre definitivă cu privire la vinovăția lor. Dispozițiile Directivei 2016/343 sunt, așadar, aplicabile. În conformitate cu articolul 2 din directiva menționată, dispozițiile acesteia se aplică persoanelor fizice care sunt suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale. Directiva se aplică în toate fazele procedurilor penale, din momentul în care o persoană este suspectată sau acuzată de comiterea unei infracțiuni sau a unei presupuse infracțiuni până când hotărârea prin care se stabilește că persoana respectivă a comis infracțiunea în cauză rămâne definitivă²⁹. În acest context, este practic de la sine înțeles că această directivă se aplică și în proceduri „pur interne” unui stat membru.

71. În ceea ce privește al doilea punct, este suficient să se constate că o problemă referitoare la prezumția de nevinovăție sau la sarcina probei se poate ridica atunci când unul sau mai mulți judecători care fac parte dintr-un complet de judecată investit cu o cauză penală au legături cu una dintre părți, și anume cu acuzarea. Dacă detașarea unui judecător la o instanță de rang superior și poziția sa în cadrul respectivei instanțe sunt, eventual, condiționate de aprobarea acțiunilor acestuia de către acuzare, sub sancțiunea revocării în orice moment, se ridică întrebarea dacă acest fapt este de natură să dea naștere unor îndoieli cu privire la independența și imparțialitatea judecătorului detașat. Îndoielile pot privi o problemă de imparțialitate judiciară (dacă abordarea este din punct de vedere structural) sau, eventual, o problemă legată de prezumția de nevinovăție sau de sarcina probei (dacă abordarea se face din punctul de vedere al persoanei acuzate, care ar putea considera că un complet astfel compus poate avea tendința de a favoriza acuzarea).

72. În orice caz, cerințele prevăzute la articolul 94 din Regulamentul de procedură al Curții sunt respectate în ceea ce privește articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE. Astfel, cadrul factual și contextual necesar pentru ca Curtea să își efectueze evaluarea în temeiul acestei dispoziții nu impune alte precizări cu privire la particularitățile litigiului principal. Cererile de decizie

²⁹ A se vedea Hotărârea din 5 septembrie 2019, AH și alții (Prezumția de nevinovăție) (C-377/18, EU:C:2019:670, punctul 32).

preliminară prezintă în mod concis, dar exhaustiv cadrul juridic național care reglementează detașarea judecătorilor, precum și chestiunile specifice cu care se confruntă instanța de trimitere în compunerea completului chemat să se pronunțe în litigiile principale, precum și motivele pentru care această instanță are îndoieli cu privire la compatibilitatea acestui cadru cu dreptul Uniunii. Aceste elemente, luate împreună, permit Curții să înțeleagă întrebarea adresată de instanța de trimitere și motivele care stau la baza acesteia.

3) *Cu privire la pertinența și la necesitatea întrebării*

73. Guvernul polonez, precum și Parchetul Supraregional din Varșovia și Parchetul Supraregional din Lublin susțin că un răspuns la această întrebare nu este nici necesar, nici pertinent pentru soluționarea litigiilor principale. În esență, aceste părți arată că întrebarea este pur ipotetică. Din punct de vedere procedural, ar fi imposibil ca instanța de trimitere să aplice răspunsul Curții referitor la interpretarea articolului 19 alineatul (1) TUE în litigiile principale. În temeiul dreptului național, susțin părțile menționate, această instanță nu ar avea competența de a „corecta” eventualele vicii care decurg din normele procedurale naționale în cauză. Ar reveni, dacă este cazul, unui alt organ jurisdicțional (și anume unui alt complet) sarcina de a acționa pentru a decide excluderea unuia dintre judecătorii care fac parte din instanța de trimitere. În plus, părțile menționate subliniază că persoanele acuzate nu au ridicat nicio obiecție referitoare la compunerea completului. Acestea susțin că ordonanțele de trimitere nu prezintă în mod complet și imparțial normele naționale privind detașarea judecătorilor și invocă hotărârile Curții în cauzele Foglia³⁰.

74. La rândul său, Comisia amintește caracterul succint al ordonanțelor de trimitere. Cu toate acestea, Comisia consideră că întrebarea nu este inadmisibilă: în litigiile principale poate fi identificată o problemă de ordin procedural care, pentru a fi analizată, poate necesita furnizarea de către Curte a unui răspuns la întrebarea adresată.

75. Cu privire la acest aspect, împărtășim opinia Comisiei. Considerăm de asemenea că prima întrebare este efectiv admisibilă. Această întrebare ridică o problemă *in limine litis* de compatibilitate între dreptul național și dreptul Uniunii pe care instanța de trimitere este *obligată* să o examineze înainte să se poată pronunța (legal) în litigiile principale. Această concluzie este confirmată de jurisprudența consacrată a Curții referitoare la pertinența și la necesitatea întrebării preliminare (i) și nu este pusă în discuție de jurisprudența recentă a Curții (ii), de care prezentele cauze se disting cu ușurință (iii).

i) Cu privire la jurisprudența consacrată în materie de „pertinență” și de „necesitate”

76. Potrivit unei jurisprudențe constante, numai instanța națională sesizată cu soluționarea litigiului și care trebuie să își asume răspunderea pentru hotărârea judecătorească ce urmează a fi pronunțată are competența să aprecieze, luând în considerare particularitățile cauzei, atât *necesitatea* unei decizii preliminare pentru a fi în măsură să pronunțe propria hotărâre, cât și *pertinența* întrebărilor pe care le adresează Curții. Rezultă că întrebările adresate de instanțele naționale beneficiază de o *prezumție de pertinență* și că respingerea de către Curte a acestor întrebări este posibilă numai dacă este evident că interpretarea solicitată nu are nicio legătură cu

³⁰ Hotărârea din 11 martie 1980, Foglia (104/79, EU:C:1980:73), și Hotărârea din 16 decembrie 1981, Foglia (244/80, EU:C:1981:302).

faptele sau cu obiectul litigiului principale, atunci când problema este de natură ipotetică sau atunci când Curtea nu dispune de elementele de fapt sau de drept necesare pentru a răspunde în mod util la aceste întrebări³¹.

77. Pertinența și necesitatea sunt, așadar, două fețe ale aceleiași medalii: o întrebare este pertinentă dacă răspunsul la aceasta este necesar pentru ca instanța națională să se poată pronunța în litigiul principal și viceversa. Curtea a statuat în mod constant că o întrebare este admisibilă dacă răspunsul la aceasta este necesar pentru a permite instanței de trimitere să „pronunțe o hotărâre” în cauza cu care este sesizată³². Această cerință a fost interpretată tradițional ca impunând, în principiu, îndeplinirea a două condiții: a) trebuie să existe un litigiu *pendinte* în fața instanței de trimitere³³, și b) decizia care trebuie pronunțată de aceasta trebuie să fie susceptibilă să *ia în considerare* hotărârea pronunțată cu titlu preliminar³⁴.

78. În ceea ce privește prima condiție, este cert că, în toate cauzele vizate, cu excepția posibilă a cauzei C-754/19³⁵, există o procedură penală în curs în fața instanței de trimitere. Așadar, întrebarea crucială aici este dacă cea de a doua condiție este îndeplinită: poate instanța de trimitere să *ia în considerare* răspunsul Curții la întrebarea adresată?

79. Atunci când faptele din prezentele cauze sunt apreciate în lumina jurisprudenței tradiționale a Curții, răspunsul la această întrebare este în mod evident unul afirmativ. Această jurisprudență consacrată demonstrează de ce obiecțiile formulate de guvernul polonez și de Parchetul Supraregional din Varșovia și Parchetul Supraregional din Lublin sunt lipsite de temei.

80. În primul rând, nu este deloc necesar să se amintească faptul că o întrebare preliminară nu trebuie să fie direct pertinentă pentru soluționarea cauzei *pe fond*. Jurisprudența cuprinde multe exemple de cereri de decizie preliminară cu privire la chestiuni procedurale de diferite tipuri³⁶. De fapt, există un curent extrem de bogat de jurisprudență referitor la domeniul și limitele de aplicare ale principiului autonomiei procedurale, în special acele elemente care decurg din necesitatea de a asigura efectivitatea dreptului Uniunii³⁷. Unele dintre întrebările examinate de Curte se referă, de pildă, la limitele procedurale impuse instanțelor naționale printr-o reglementare națională³⁸ sau la chestiuni procedurale pe care instanța de trimitere trebuie să le soluționeze înainte de a se putea pronunța pe fond³⁹. Unele întrebări preliminare s-au referit, precum în prezentele cauze, la anumite aspecte ale reglementărilor naționale în materia organizării judiciare⁴⁰.

³¹ A se vedea printre altele Hotărârea din 1 decembrie 2018, Wightman și alții (C-621/18, EU:C:2018:999, punctele 26 și 27), precum și Hotărârea din 1 octombrie 2019, Blaise și alții (C-616/17, EU:C:2019:800, punctul 35).

³² A se vedea printre altele Hotărârea din 17 februarie 2011, Weryński (C-283/09, EU:C:2011:85, punctul 35).

³³ A se vedea în special Hotărârea din 21 aprilie 1988, Pardini (338/85, EU:C:1988:194, punctele 10 și 11), precum și Hotărârea din 16 iulie 1992, Lourenço Dias (C-343/90, EU:C:1992:327, punctul 18).

³⁴ A se vedea printre altele Hotărârea din 13 septembrie 2016, Rendón Marín (C-165/14, EU:C:2016:675, punctul 24), precum și Hotărârea din 19 iunie 2018, Gnandi (C-181/16, EU:C:2018:465, punctul 31).

³⁵ A se vedea mai sus punctele 33-36 din prezentele concluzii.

³⁶ A se vedea recent Hotărârea din 17 ianuarie 2019, Dzivev și alții (C-310/16, EU:C:2019:30), precum și Hotărârea din 19 decembrie 2019, Deutsche Umwelthilfe (C-752/18, EU:C:2019:1114).

³⁷ A se vedea printre altele Hotărârea din 4 decembrie 2018, Minister for Justice and Equality și Commissioner of the Garda Síochána (C-378/17, EU:C:2018:979). În mod specific cu privire la acest aspect și cu numeroase trimiteri la jurisprudență, a se vedea de asemenea Concluziile noastre prezentate în cauza An Talmhaíochta BIA Agus Mara și alții (C-64/20, EU:C:2021:14 și jurisprudența citată).

³⁸ A se vedea de exemplu Hotărârea din 29 iulie 2019, Torubarov (C-556/17, EU:C:2019:626).

³⁹ A se vedea printre altele Concluziile noastre prezentate în cauza Asociația „Forumul Judecătorilor din România” și alții (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19 și C-355/19, EU:C:2020:746, punctul 92, precum și jurisprudența citată) (denumită în continuare „cauza AFJR”).

⁴⁰ A se vedea în special Hotărârea A. K. și alții.

81. Astfel, prezentele cauze se apropie în mod clar de situația în discuție în Hotărârea A. K. și alții. În aceasta, Curtea a considerat admisibile cauzele în care instanța de trimitere „nu urmărește să fie lămurită cu privire la fondul litigiilor cu care este sesizată și care au ele înseși legătură cu alte aspecte care intră sub incidența dreptului Uniunii, ci în ceea ce privește o problemă de natură procedurală care trebuie soluționată de aceasta *in limine litis*, întrucât privește însăși competența acestei instanțe de a soluționa litigiile respective”⁴¹.

82. Există de asemenea exemple de cauze în care Curtea a examinat, în cadrul unei proceduri preliminare, problema independenței în raport cu o anumită compunere a unui complet de judecată. De exemplu, în Hotărârea Ognyanov, Curtea a examinat dacă dreptul Uniunii se opunea unei norme naționale care impunea recuzarea unui complet de judecată ca urmare a faptului că, în cererea de decizie preliminară adresată Curții, exprimase o concluzie provizorie cu privire la fondul unei cauze⁴².

83. În al doilea rând, faptul că răspunsul care trebuie dat de Curte în cadrul prezentei proceduri nu poate fi transpus de instanța de trimitere într-o decizie care să ia forma unei *hotărâri* (sau a unei decizii pe fondul cauzei) este irelevant.

84. Potrivit unei jurisprudențe constante, admisibilitatea unei cereri de decizie preliminară este subordonată condiției ca instanța de trimitere să fie „chemată să se pronunțe în cadrul unei proceduri destinate să se finalizeze printr-o decizie cu caracter jurisdicțional”⁴³. Aceasta înseamnă că nu este admisibilă o trimitere preliminară din partea unei instanțe naționale care, în mod excepțional, intervine într-o procedură de natură administrativă⁴⁴. În schimb, aceasta nu înseamnă că decizia pe care instanța de trimitere trebuie să o ia în litigiul principal cu privire la problema specifică ridicată în cadrul întrebărilor sale preliminare trebuie să se refere la închiderea procedurii și cu atât mai puțin să ia forma unei hotărâri. Reiese dintr-o jurisprudență constantă a Curții că întrebările sunt admisibile atunci când privesc „întreaga procedură care conduce la pronunțarea hotărârii instanței de trimitere”. Cerința în cauză trebuie astfel să „facă obiectul unei interpretări largi pentru a evita ca unele întrebări procedurale să fie considerate inadmisibile și să nu poată face obiectul unei interpretări a Curții și ca aceasta din urmă să nu poată să interpreteze toate dispozițiile dreptului Uniunii pe care instanța de trimitere este obligată să le aplice”⁴⁵.

85. Astfel, nu sunt puține exemplele în care răspunsul Curții, destinat să ajute instanța de trimitere, nu a putut fi aplicat într-o decizie adoptată sub forma unei hotărâri judecătorești (sau a unei alte decizii pe fond). De exemplu, una dintre întrebările adresate în cauza VB Pénzügyi Lízing privea obligația instanțelor naționale de a informa Ministerul Justiției cu privire la formularea unei cereri de decizie preliminară odată cu trimiterea acesteia⁴⁶. În Hotărârea Eurobolt, Curtea nu a ezitat să răspundă la o întrebare care solicita să se stabilească dacă, în temeiul articolului 267 TFUE, o instanță națională are dreptul de a se adresa instituțiilor Uniunii care au participat la elaborarea unui act de drept derivat al Uniunii a cărui validitate este contestată în fața sa⁴⁷. În Hotărârea Salvoni, Curtea a oferit instanței naționale interpretarea solicitată a normelor

⁴¹ *Ibidem*, punctele 99 și 100.

⁴² Hotărârea din 5 iulie 2016 (C-614/14, EU:C:2016:514).

⁴³ A se vedea printre altele Hotărârea din 28 ianuarie 2021, Spetsializirana prokuratura (Notă privind drepturile) (C-649/19, EU:C:2021:75, punctul 34 și jurisprudența citată).

⁴⁴ A se vedea de exemplu Hotărârea din 19 octombrie 1995, Job Centre (C-111/94, EU:C:1995:340).

⁴⁵ A se vedea printre altele Hotărârea din 28 februarie 2019, Gradbeništvo Korana (C-579/17, EU:C:2019:162, punctul 35 și jurisprudența citată).

⁴⁶ Hotărârea din 9 noiembrie 2010 (C-137/08, EU:C:2010:659, punctele 31 și 32).

⁴⁷ Hotărârea din 3 iulie 2019 (C-644/17, EU:C:2019:555, punctul 27).

relevante ale Uniunii care se opuneau ca instanța respectivă să aibă o comunicare *ex parte* cu una dintre părți⁴⁸. Similar, în mai multe cauze legate de interpretarea instrumentelor Uniunii în materia cooperării judiciare, Curtea a interpretat dispozițiile relevante ale dreptului Uniunii pentru a asista instanța de trimitere în sarcina acestuia de a completa formularele prevăzute în anexele respectivelor instrumente⁴⁹.

86. Astfel, din nou, jurisprudența cuprinde numeroase exemple de răspunsuri care privesc diverse probleme procedurale, structurale sau instituționale și care ajută o instanță de trimitere să soluționeze alte probleme apărute înainte, în timpul sau chiar ulterior pronunțării definitive pe fond⁵⁰.

87. În al treilea rând, este irelevantă situația invocată de guvernul polonez, în care, în temeiul dreptului național, instanța de trimitere *nu ar avea competența de a „corecta”* eventualele vicii care rezultă din eventuala incompatibilitate a normelor de procedură naționale în cauză cu dreptul Uniunii.

88. Pe de o parte, acest argument este contestat de instanța de trimitere. În răspunsul său din 3 septembrie 2020 la o întrebare a Curții cu privire la acest aspect, instanța de trimitere a arătat că, în ipoteza în care Curtea ar constata o incompatibilitate între normele naționale în cauză și dreptul Uniunii, ar avea trei opțiuni pentru a remedia incompatibilitatea respectivă sau, cel puțin, pentru a limita parțial efectele sale. În primul rând, în temeiul articolului 41 alineatul 1 din Codul de procedură penală, un judecător poate solicita să fie exclus de la judecarea unei cauze. În al doilea rând, în calitate de președinte al completului de judecată în cauzele în discuție, judecătorul aflat la originea trimiterii ar putea sesiza președintele instanței sale cu o cerere de aplicare a articolului 47b din Legea privind organizarea instanțelor de drept comun, ceea ce ar putea conduce la modificarea compunerii completului de judecată. În al treilea rând, în temeiul articolului 37 din Codul de procedură penală, instanța de trimitere ar putea solicita Sąd Najwyższy (Curtea Supremă) să atribuie cauzele unei alte instanțe de același rang, atunci când interesele justiției o impun.

89. Având în vedere această divergență de opinii, trebuie să amintim din nou că sarcina de a defini cadrul factual și normativ pertinent revine instanței de trimitere. Curtea a subliniat în mod repetat că nu este de competența sa, în cadrul unei trimiteri preliminare, să se pronunțe cu privire la interpretarea dispozițiilor naționale și nici să hotărască dacă interpretarea dată acestora de instanța de trimitere este corectă, o astfel de interpretare fiind de competența exclusivă a instanțelor de trimitere⁵¹. Prin urmare, nu este de competența Curții să arbitreze cu privire la conținutul sau la interpretarea corectă a dreptului național.

90. Pe de altă parte și în orice caz, cerința necesității a fost întotdeauna apreciată de Curte *independent* de căile disponibile în *dreptul național* pentru a remedia eventuala incompatibilitate între acesta și dreptul Uniunii. Potrivit unei jurisprudențe constante, „este incompatibilă cu cerințele inerente înseși naturii dreptului [Uniunii] orice dispoziție dintr-o ordine juridică

⁴⁸ Hotărârea din 4 septembrie 2019 (C-347/18, EU:C:2019:661).

⁴⁹ A se vedea printre altele Hotărârea din 2 martie 2017, Henderson (C-354/15, EU:C:2017:157), și Hotărârea din 24 octombrie 2019, Gavanovozov (C-324/17, EU:C:2019:892).

⁵⁰ A se vedea de exemplu printre multe altele Hotărârea din 20 martie 1997, Hayes (C-323/95, EU:C:1997:169) (cu privire la cerința, în dreptul național, privind garanția aferentă cheltuielilor de judecată înainte de orice apreciere pe fond), și Hotărârea din 27 iunie 2013, Agrokonsulting-04 (C-93/12, EU:C:2013:432) (o întrebare preliminară privind competența exclusivă a unui stat membru, care trebuie soluționată înaintea oricărei aprecieri pe fond).

⁵¹ A se vedea recent Hotărârea din 3 iulie 2019, UniCredit Leasing (C-242/18, EU:C:2019:558, punctele 46 și 47), precum și Hotărârea din 25 noiembrie 2020, Sociálna poisťovňa (C-799/19, EU:C:2020:960, punctele 44 și 45).

națională sau orice practică legislativă, administrativă sau judiciară ce ar avea ca efect diminuarea eficienței dreptului [Uniunii] prin faptul de a nega instanței competente să aplice acest drept prerogativa de a face, chiar în momentul acestei aplicări, tot ceea ce este necesar pentru a înlătura dispozițiile legislative naționale care ar constitui eventual un obstacol în calea eficienței depline a normelor direct aplicabile ale dreptului Uniunii”⁵².

91. Argumentele invocate de guvernul polonez sunt incompatibile cu jurisprudența constantă a Curții în materie de efect direct și de supremație. Dacă obligațiile instanțelor naționale de a respecta dreptul Uniunii ar fi limitate la ceea ce le permite în mod expres dreptul lor național, nu ar rămâne prea mult drept al Uniunii de respectat. Dacă se prezintă în fața sa o problemă de drept al Uniunii, instanța de trimitere este obligată să facă tot ceea ce este posibil pentru a elimina incompatibilitatea (potențială), astfel încât să se ajungă la conformare în cel mai scurt timp posibil. În acest scop, instanța de trimitere poate interpreta normele naționale în conformitate cu dreptul Uniunii sau, după caz, poate lăsa neaplicate dispozițiile naționale care o împiedică să asigure conformarea⁵³. Faptul că, ipotetic, problema ar putea fi rezolvată ulterior, cel puțin în conformitate cu litera legii naționale, de o altă instanță (ori de un alt complet) nu este o obiecție valabilă, cel puțin din perspectiva dreptului Uniunii.

92. În consecință, faptul că, potrivit guvernului polonez, instanța de trimitere ar putea să nu aibă posibilitatea de a adopta vreo măsură concretă pentru a remedia eventuala incompatibilitate a reglementărilor naționale cu dreptul Uniunii, chiar dacă această susținere s-ar confirma (ceea ce, în opinia noastră, nu este cazul), nu ar determina în niciun caz inadmisibilitatea întrebării preliminare. În fond, atunci când cererile de decizie preliminară urmăresc să clarifice obligațiile și competențele conferite instanțelor naționale de dreptul Uniunii, întrebarea dacă una sau mai multe norme procedurale naționale sunt conforme cu dreptul Uniunii devine *problema de fond* centrală a cauzei. Aceasta nu este o chestiune de admisibilitate.

93. Din nou, o confirmare a acestor principii se găsește în Hotărârea A. K. și alții. În aceasta, Curtea a statuat expres: „împrejurarea că dispoziții naționale [...] dispun închiderea unor litigii precum cele principale nu poate, în principiu și în lipsa unei decizii a instanței de trimitere prin care se dispune o asemenea închidere sau o nepronunțare asupra fondului în cauzele principale, să determine Curtea să concluzioneze că nu mai este necesar să se pronunțe cu privire la întrebările cu care este sesizată cu titlu preliminar”⁵⁴. Curtea a reamintit marja largă de apreciere pe care o au instanțele naționale de a adresa cereri de decizie preliminară și a concluzionat că „[o] normă de drept național nu poate astfel împiedica o instanță națională, după caz, să utilizeze această posibilitate sau să se conformeze acestei obligații”⁵⁵.

94. În al patrulea rând, împrejurarea că persoanele care sunt supuse unui proces penal în fața instanței de trimitere *nu au contestat* compatibilitatea reglementării naționale în cauză cu dreptul Uniunii nu are incidență nici asupra pertinentei, nici asupra admisibilității întrebării. Cu certitudine, faptul că părțile din litigiul principal nu au invocat un aspect de drept al Uniunii în fața unei instanțe naționale nu împiedică această instanță să sesizeze Curtea cu problema în cauză. Articolul 267 TFUE nu se limitează la cazurile în care una dintre părțile din litigiul

⁵² A se vedea de exemplu Hotărârea din 9 martie 1978, Simmenthal (106/77, EU:C:1978:49, punctele 22 și 23), și Hotărârea din 8 septembrie 2010, Winner Wetten (C-409/06, EU:C:2010:503, punctele 56 și 57).

⁵³ A se vedea cu trimiteri suplimentare Hotărârea din 24 iunie 2019, Popławski (C-573/17, EU:C:2019:530, punctul 50 și următoarele).

⁵⁴ Hotărârea A. K. și alții, punctul 102.

⁵⁵ *Ibidem*, punctul 103. Aceeași logică a fost reconfirmată cel mai recent în Hotărârea din 2 martie 2021, A. B. și alții (Numirea judecătorilor la Curtea Supremă – Căi de atac) (C-824/18, EU:C:2021:153). Astfel, în această cauză, instanța de trimitere s-a aflat de asemenea într-o situație în care în esență nu era competentă să acționeze în temeiul dreptului național pentru a asigura respectarea articolului 19 alineatul (1) TUE.

principal a avut inițiativa de a invoca un aspect referitor la interpretarea sau la validitatea dreptului Uniunii, ci se extinde și la cazurile în care o asemenea problemă este ridicată din oficiu de instanța de trimitere⁵⁶. Acest lucru este cu atât mai important într-un caz în care apar îndoieli serioase cu privire la compunerea corectă a completului de judecată sesizat cu cauza respectivă⁵⁷.

95. Prezentele cauze nu sunt nici „cauze artificiale” care să se asemeने în vreun fel cu cauzele Foglia⁵⁸. Este cert că procedurile penale cu care este sesizată instanța de trimitere au ca obiect litigii reale. Nimic nu indică faptul că părțile ar fi orchestrat în mod artificial aceste proceduri pentru a solicita Curții îndrumări cu privire la interpretarea anumitor dispoziții ale dreptului Uniunii⁵⁹.

96. În al cincilea și ultimul rând, la nivelul unei evaluări preliminare, considerăm că prezentele cauze întrunesc toate elementele necesare pentru ca articolul 19 alineatul (1) TUE să fie aplicabil.

97. Mai întâi, problemele ridicate de prezentele proceduri nu sunt deloc neglijabile sau accesorii prin natura lor, nici în raport cu cauzele în discuție în litigiile principale, nici în raport cu ordinea juridică internă în general. Astfel, întrucât problemele ridicate cu privire la compunerea corectă a completelor de judecată nu sunt specifice litigiilor principale, ci decurg dintr-o legislație națională cu aplicabilitate generală, răspunsul Curții la întrebarea preliminară poate avea repercusiuni importante în mai multe alte cauze.

98. În ceea ce privește natura problemei din litigiul principal, în Hotărârea Simpson, Curtea a statuat în mod categoric: „garanțiile privind accesul la o instanță judecătorească independentă, imparțială și constituită în prealabil prin lege, dar mai ales cele care stabilesc noțiunea, precum și compunerea acesteia reprezintă *piatra de temelie a dreptului la un proces echitabil*. Acest drept implică faptul că *orice instanță are obligația de a verifica* dacă, prin modul în care este compusă, reprezintă o astfel de instanță judecătorească atunci când se ivește o îndoială serioasă cu privire la acest aspect. Această verificare este necesară pentru încrederea pe care instanțele dintr-o societate democratică trebuie să o inspire justițiabilului. În acest sens, un astfel de control reprezintă o formalitate esențială a cărei respectare intră în domeniul de aplicare al ordinii publice și *trebuie analizată din oficiu*”⁶⁰. Așadar, în cazul în care are îndoieli reale cu privire la compunerea sa legală, instanța de trimitere poate și trebuie să ridice o astfel de problemă înainte de a trece la analiza pe fond a cauzei cu care este investită.

99. În plus, având în vedere ceea ce se poate deduce din contextul prezentelor cauze, precum și din mai multe alte cauze care privesc același stat membru și care au condus recent la înregistrarea mai multor dosare pe rolul Curții, este puțin probabil ca sistemul juridic în discuție să poată oferi mecanisme adecvate de autocorectare a problemei potențiale ridicate de instanța de trimitere. Problema identificată de instanța de trimitere nu este doar un accident unic și nefericit într-un sistem care altminteri funcționează adecvat.

⁵⁶ A se vedea printre altele Hotărârea din 16 iunie 1981, Salonia (126/80, EU:C:1981:136, punctele 5-7). Mai recent, Hotărârea din 1 februarie 2017, Tolley (C-430/15, EU:C:2017:74, punctele 30-33).

⁵⁷ A se vedea în acest sens Hotărârea din 26 martie 2020, Reexaminare – Simpson și HG/Consiliul și Comisia (C-542/18 RX-II și C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, punctele 57 și 58).

⁵⁸ A se vedea mai sus nota de subsol 30 din prezentele concluzii.

⁵⁹ A se vedea de exemplu Hotărârea din 5 iulie 2016, Ognyanov (C-614/14, EU:C:2016:514, în special punctele 12 și 26).

⁶⁰ Hotărârea din 26 martie 2020, Reexaminare – Simpson și HG/Consiliul și Comisia (C-542/18 RX-II și C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, punctul 57). Sublinierea noastră.

100. În concluzie, considerăm că prima întrebare este admisibilă, în lumina unei jurisprudențe consacrate a Curții. Prin intermediul acestei întrebări, instanța de trimitere ridică problema interpretării adecvate a articolului 19 alineatul (1) TUE, o dispoziție aplicabilă în mod clar în prezentele cauze, pentru a soluționa o problemă de ordin procedural, astfel încât procedurile principale să se poată desfășura într-un mod conform cu dreptul Uniunii.

101. Argumentele întemeiate pe o pretinsă lipsă de relevanță sau de necesitate a întrebării sunt neconvingătoare, în raport cu jurisprudența tradițională a Curții. Recentele hotărâri pronunțate de Curte în cadrul specific al independenței sistemului judiciar național și al admisibilității unor astfel de întrebări nu sunt de natură să modifice această concluzie.

ii) Jurisprudența recentă: Hotărârea Miasto Łowicz și urmările sale

102. În cauza *Miasto Łowicz*⁶¹, Curții i se solicita să stabilească dacă noul regim disciplinar al judecătorilor din Polonia îndeplinea cerințele privind independența judecătorilor în sensul articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE. Curtea nu a abordat însă fondul întrebărilor adresate, constatând inadmisibilitatea acestora.

103. Pentru a ajunge la această concluzie, Curtea a subliniat mai întâi că, pentru a se stabili „necesitatea” în sensul articolului 267 TFUE, trebuie să existe o *legătură* între litigiul cu care este sesizată instanța de trimitere și dispozițiile dreptului Uniunii a căror interpretare se solicită, „astfel încât această interpretare să răspundă unei nevoi obiective pentru hotărârea pe care instanța de trimitere trebuie să o pronunțe”⁶². În continuare, Curtea a identificat mai multe situații în care întrebările adresate îndeplinesc această condiție. Curtea a prezentat o taxonomie a „tipurilor de situații” în care cererea de decizie preliminară prezintă o legătură suficientă pentru a asigura relevanța acesteia în sensul articolului 267 TFUE. Această legătură există atunci când: (i) litigiul prezintă o legătură *de fond* cu dreptul Uniunii⁶³, (ii) întrebarea privește *interpretarea dispozițiilor cu caracter procedural ale dreptului Uniunii* care sunt susceptibile a fi aplicate,⁶⁴ sau (iii) răspunsul solicitat din partea Curții este susceptibil de a oferi instanței de trimitere o interpretare a dreptului Uniunii care să îi permită să soluționeze *chestiuni procedurale de drept național* înainte de a se putea pronunța pe fond⁶⁵.

104. Curtea a concluzionat în continuare că un astfel de element de legătură nu putea fi identificat în cauzele în discuție, întrucât nu se încadrau în niciuna dintre situațiile descrise mai sus. De fapt, Curtea a constatat că niciun răspuns pe care l-ar putea da nu ar avea nicio incidență asupra procedurilor de judecată pendinte în fața instanțelor de trimitere.

105. În opinia noastră, constatările Curții în *Hotărârea Miasto Łowicz* nu sunt deloc surprinzătoare.

106. În primul rând, considerăm că această hotărâre nu introduce limitări sau derogări de la principiile care decurg din jurisprudența anterioară. În opinia noastră, acestea par în linii mari să reflecte obiectivul central al acestei jurisprudențe, și anume necesitatea de a garanta că instanța de trimitere poate *ține seama*, în litigiul principal, de răspunsurile solicitate Curții. Influența

⁶¹ Hotărârea pronunțată în cauza *Miasto Łowicz*.

⁶² *Ibidem*, punctul 48.

⁶³ *Ibidem*, punctul 49, cu trimitere la Hotărârea din 27 februarie 2018, *Associação Sindical dos Juizes Portugueses* (C-64/16, EU:C:2018:117).

⁶⁴ *Ibidem*, punctul 50, cu trimitere la Hotărârea din 17 februarie 2011, *Weryński* (C-283/09, EU:C:2011:85, punctele 41 și 42).

⁶⁵ *Ibidem*, punctul 51, cu trimitere la Hotărârea *A. K.* și alții.

exercitată asupra acestor proceduri poate privi, astfel cum a statuat Curtea în mod expres, atât aspecte de fond, cât și aspecte procedurale care țin de acestea. Totuși, sub o formă sau alta, această influență trebuie să fie concretă și previzibilă și nu poate fi ipotetică, teoretică sau pur speculativă.

107. În al doilea rând, pare de asemenea rezonabilă aplicarea principiilor care decurg din jurisprudența sa tradițională la situațiile particulare în discuție în cauza Miasto Łowicz. Existau disparități semnificative între situația de fapt în discuție în fața instanțelor de trimitere și întrebarea cu caracter mai degrabă general adresată de acestea⁶⁶. Astfel, nu rezulta în mod clar, având în vedere de asemenea nivelul redus de detalii oferit în ordonanțele de trimitere⁶⁷, modul în care constatările Curții cu privire la compatibilitatea noului regim al procedurilor disciplinare împotriva judecătorilor din Polonia ar fi putut avea un impact real de ordin procedural sau pe fond asupra litigiului principal. Aceste proceduri priveau chestiuni diferite⁶⁸.

108. În al treilea rând, contrar anumitor teoreticieni⁶⁹, nu considerăm că o astfel de exigență minimă cu privire la existența unei relevanțe directe pentru decizia care trebuie luată de instanța de trimitere în litigiul principal se îndepărtează de jurisprudența tradițională a Curții. Suspectăm că o parte a problemei ar putea fi pur și simplu consecința unei „iluzii optice”. Înainte ca existența unei obligații distincte care decurge în mod direct din articolul 19 alineatul (1) TUE să fi fost consacrată de Curte, pentru a intra în competența acesteia, cauza trebuia să se încadreze în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii în sens tradițional. Această cerință limita în mod automat gama întrebărilor care puteau fi adresate, deoarece era necesară o legătură perceptibilă cu o dispoziție a legislației Uniunii sau, cel puțin, un conflict mai larg cu una dintre libertățile sau principiile statuate în dreptul Uniunii⁷⁰. Apreciată prin raportare la această cale de acces (în mod natural mai restrictivă), chestiunea pertinentei și necesității nu s-a ridicat adesea sau nu a părut prea împovărătoare.

109. În schimb, odată ce articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE nu a mai fost limitat la cerința ca litigiul principal să intre în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii în sensul tradițional, a doua cale (mai restrânsă, pe fond) a fost efectiv eliminată. De acum, ceea ce se rămâne în prim plan este prima cale de acces, cea a necesității/relevanței, care a fost întotdeauna disponibilă, fără ca cineva să îi acorde prea multă atenție, dintr-un motiv destul de ușor de înțeles: intuitiv se acordă atenție căilor mai restrictive în detrimentul celor mai extinse. Totuși, în condițiile în care în prezent este practic singura cale de acces, ea poate fi percepută ca o limitare nouă sau mai severă, pentru simplul motiv că a rămas unica disponibilă.

⁶⁶ A se vedea pentru mai multe detalii în această privință Concluziile noastre prezentate în cauza Statul Român – Ministerul Finanțelor Publice (C-397/19, EU:C:2020:747, punctele 33 și 34).

⁶⁷ Concluziile avocatului general Tanchev prezentate în cauzele conexate Miasto Łowicz și Prokurator Generalny (C-558/18 și C-563/18, EU:C:2019:775, punctele 115-126).

⁶⁸ Hotărârea Miasto Łowicz, punctele 45-53.

⁶⁹ A se vedea de exemplu Platon, S., „Court of Justice, Preliminary references and rule of law: Another case of mixed signals from the Court of Justice regarding the independence of national courts: Miasto Lowicz”, *Common Market Law Review*, vol. 57, numărul 6, 2020, p. 1843-1866.

⁷⁰ Pentru o dezbatere mai aprofundată, a se vedea Concluziile noastre prezentate în cauza TÜV Rheinland LGA Products și Allianz IARD (C-581/18, EU:C:2020:77) – cu privire la domeniul de aplicare al dreptului Uniunii în cauzele mai tradiționale, în materie de liberă circulație, precum și Concluziile noastre prezentate în cauza Ispas (C-298/16, EU:C:2017:650) – cu privire la domeniul de aplicare al dreptului Uniunii în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă.

110. Abordarea adoptată de Curte în cauza Miasto Łowicz a fost aplicată ulterior în cauza Prokuratura Rejonowa w Słubicach⁷¹, care viza o procedură națională și aspecte mai degrabă asemănătoare celor în discuție în cauza Miasto Łowicz. În schimb, cauza Maler⁷², precum și cauza Land Hessen⁷³, ridică probleme de admisibilitate sau de competență oarecum diferite.

111. În cauza Maler, cererea de decizie preliminară a fost formulată ca urmare a unei divergențe de opinii în cadrul Verwaltungsgericht Wien (Tribunalul Administrativ din Viena, Austria) între instanța de trimitere (în complet de judecător unic) și președintele acestui tribunal, Instanța de trimitere a considerat că atribuirea unei anumite cauze, realizată în temeiul regulamentului său intern de repartizare a cauzelor, ridică probleme în temeiul articolului 83 din Bundes-Verfassungsgesetz (Legea constituțională federală austriacă), potrivit căruia, printre altele, nimeni nu poate fi judecat de altă instanță decât cea stabilită de lege. Ca urmare a pretensei incompatibilități cu principiul instanței stabilite de lege, instanța de trimitere a exprimat de asemenea îndoieli cu privire la aspectul dacă aceasta putea fi considerat „suficient de independentă” pentru a soluționa cauza în raport cu standardele prevăzute la articolul 6 din Convenția europeană a drepturilor omului (denumită în continuare „CEDO”), la articolul 19 alineatul (1) TUE, precum și la articolul 47 din cartă.

112. În aplicarea Hotărârii Miasto Łowicz, Curtea a declarat trimiterea inadmisibilă în totalitate, insistând asupra faptului că respectiva cauză nu prezenta o legătură materială cu articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și că răspunsul Curții nu putea oferi judecătorului aflat la originea trimiterii o interpretare a dreptului Uniunii care să îi permită să soluționeze cauza în legătură cu care este chemat să se pronunțe⁷⁴.

113. Alte două elemente merită să fie menționate în acest context. În primul rând, problema ridicată de judecătorul aflat la originea trimiterii era mai degrabă tehnică într-un domeniu în care pot fi avute în vedere mai multe abordări posibile. Astfel, nimeni nu poate pretinde că, din perspectiva dreptului Uniunii, nu există decât o singură modalitate specifică de atribuire a cauzelor în cadrul unei instanțe pentru a se asigura respectarea dreptului la o instanță stabilită de lege sau, în sens mai larg, a dreptului la un proces echitabil. În al doilea rând și probabil mai important, decizia de trimitere nu a menționat elemente care, luate separat sau împreună, ar putea ridica îndoieli cu privire la independența și imparțialitatea organelor jurisdicționale implicate în cauză sau cu privire la sănătatea generală a sistemului judiciar. În special, în această cauză, nu a fost adusă la cunoștința Curții nicio problemă structurală, sistemică sau de altă natură legată de respectarea principiilor statului de drept. Dimpotrivă, situația de fapt din cauză arăta că sistemul național oferea efectiv anumite căi pentru a remedia pretinsa încălcare a legii, în cazul în care aceasta ar fi existat. De fapt, instanța de trimitere chiar a recurs la aceste căi, însă se pare că nu a fost mulțumită de rezultatul lor final⁷⁵.

114. În astfel de împrejurări, neabordarea fondului trimiterii poate fi considerată conformă cu jurisprudența constantă potrivit căreia, în lipsa oricărei indicații contrare, nu este de competența Curții să deducă din aceasta că dispozițiile naționale care asigură independența și imparțialitatea instanțelor pot fi aplicate într-un mod contrar principiilor consacrate în ordinea juridică internă

⁷¹ Ordonanța din 6 octombrie 2020 (C-623/18, EU:C:2020:800).

⁷² Ordonanța din 2 iulie 2020 (C-256/19, EU:C:2020:523).

⁷³ Hotărârea din 9 iulie 2020 (C-272/19, EU:C:2020:535).

⁷⁴ Hotărârea Maler, punctele 46-48.

⁷⁵ *Ibidem*, a se vedea punctele 7-27, în special punctul 16.

sau principiilor statului de drept⁷⁶. În rezumat, nu a fost identificată nicio problemă gravă, susceptibilă să survină în raport cu articolul 19 alineatul (1) TUE, de natură să sugereze că ordinea juridică națională în discuție nu ar fi în măsură să se „autocorecteze”.

115. În sfârșit, în cauza Land Hessen, instanța de trimitere a adresat Curții o întrebare privind propriul său statut de „instanță” în sensul articolului 267 TFUE interpretat în lumina articolului 47 din cartă. Curtea a arătat că, prin intermediul acestei întrebări, instanța de trimitere solicita în esență instanței Uniunii să examineze admisibilitatea cererii sale de decizie preliminară. Astfel, întrucât calitatea de „instanță” în sensul articolului 267 TFUE este o condiție de admisibilitate a cererii, îndeplinirea acestei condiții ar putea fi considerată o condiție prealabilă pentru interpretarea de către Curte a dispoziției de drept al Uniunii enunțate în cealaltă întrebare adresată de instanța națională.

116. Curtea a efectuat o analiză aprofundată a îngrijorărilor exprimate de instanța de trimitere cu privire la admisibilitatea cererii și a concluzionat că acest organ îndeplinea cerințele prevăzute la articolul 267 TFUE⁷⁷. Cu toate acestea, Curtea a încheiat secțiunea dedicată admisibilității arătând că „această concluzie nu are incidență asupra examinării admisibilității celei de a doua întrebări preliminare, care, ca atare, este inadmisibilă. Astfel, întrucât această întrebare privește interpretarea articolului 267 TFUE însuși, care nu este în discuție pentru soluționarea litigiilor principale, interpretarea solicitată prin întrebarea menționată nu răspunde unei nevoi obiective pentru decizia pe care instanța de trimitere trebuie să o pronunțe”⁷⁸.

117. Abordarea adoptată de Curte în hotărârea sa și modul de redactare a anumitor fragmente ale acesteia pot părea, cel puțin la prima vedere, surprinzătoare. Cu toate acestea, în urma unei examinări mai aprofundate, abordarea poate fi înțeleasă după cum urmează.

118. Curtea a înțeles să indice pur și simplu că, atunci când se ridică întrebări legate de îndeplinirea condițiilor prevăzute la articolul 267 TFUE cu privire la admisibilitatea trimiterii, examinarea acestor întrebări ține, în mod evident, de *admisibilitatea*, iar nu de fondul trimiterii. Prin urmare, dacă apar îndoieli cu privire la calitatea de „instanță” a organului de trimitere în sensul articolului 267 TFUE (pe motivul că acesta nu ar fi suficient de independent, cum a fost cazul în cauza Land Hessen sau din orice alt motiv), această problemă constituie o chestiune prealabilă de procedură, indiferent dacă a fost prezentată Curții pentru discutarea admisibilității sau a făcut obiectul unei întrebări preliminare specifice⁷⁹.

119. Desigur, poziția Curții cu privire la această problemă nu a fost într-un totu consecventă de-a lungul anilor. Astfel, natura jurisdicțională a organului care formulează cererea de decizie preliminară a fost evaluată atât din perspectiva competenței Curții⁸⁰, cât și din perspectiva admisibilității trimiterii⁸¹. În plus, spre deosebire de cauza Land Hessen, Curtea a răspuns în

⁷⁶ A se vedea Hotărârea din 4 februarie 1999, Köllensperger și Atzwanger (C-103/97, EU:C:1999:52, punctul 24).

⁷⁷ Hotărârea Land Hessen, punctele 42-61.

⁷⁸ *Ibidem*, punctul 62.

⁷⁹ Cf. Iannuccelli, P., „L'indépendance du juge national et la recevabilité de la question préjudicielle concernant sa propre qualité de «juridiction»”, *Il Diritto dell'Unione Europea*, 2021, p. 823-841.

⁸⁰ A se vedea printre altele Hotărârea din 6 octombrie 2015, Consorci Sanitari del Maresme (C-203/14, EU:C:2015:664, punctele 16-31).

⁸¹ A se vedea printre altele Hotărârea din 21 ianuarie 2020, Banco de Santander (C-274/14, EU:C:2020:17, punctele 51-80).

unele cauze întrebărilor cu privire la noțiunea de „instanță” în sensul articolului 267 TFUE și cu privire la chestiunea dacă organismul național care formulează trimiterea într-o astfel de cauză putea fi considerat ca având această calitate⁸².

120. Cu toate acestea, nu credem că accentul trebuie pus în prea mare măsură pe caracterul inevitabil eterogen al jurisprudenței dezvoltate de-a lungul anilor, întrucât este natural ca acesta să depindă în mare măsură de fiecare speță. Bineînțeles, cu toate că o astfel de abordare este probabil nesatisfăcătoare din punct de vedere teoretic, nu considerăm că ridică probleme specifice. În măsura în care Curtea efectuează o verificare a caracterului jurisdicțional al unui organ național care formulează o trimitere, faptul că o face din perspectiva competenței acestuia, din cea a admisibilității sau (eventual) a aprecierii pe fond prezintă o importanță practică limitată. Instanța de trimitere obține clarificările solicitate și, atunci când Curtea identifică o problemă, cererea este respinsă pentru motive procedurale, fără a analiza fondul întrebărilor preliminare⁸³.

121. Prin urmare, nu considerăm că Hotărârea Curții în cauza Land Hessen se îndepărtează de jurisprudența amintită mai sus. În orice caz, prezentele cauze se disting cu ușurință de cele examinate în Hotărârile Miasto Łowicz, Maler și Land Hessen, aspect pe care îl vom analiza în continuare.

iii) Prezentele cauze sunt diferite de cele prezentate anterior

122. În primul rând, spre deosebire de situația din cauza Miasto Lowitz, răspunsul dat de Curte la prima întrebare poate fi, într-adevăr, luat în considerare, întrucât privește compunerea corectă a completului de judecată. Din această perspectivă, relevanța primei întrebări este legată de necesitatea de a rezolva o problemă concretă și reală care afectează direct litigiile cu care este sesizată instanța de trimitere. În această privință, președintele acestui complet are la dispoziții diverse opțiuni pentru a remedia situația de neconformare.

123. Prin raportare la taxonomia la care se face referire în Hotărârea Miasto Łowicz, considerăm că prezentele cauze se încadrează perfect în *a treia categorie*: instanța de trimitere solicită Curții să se pronunțe cu privire la o chestiune procedurală de drept național înainte de a se putea pronunța pe fondul cauzelor cu care este sesizată.

124. În același timp, prezentele cauze se încadrează și în cea *de a doua categorie*: instanța de trimitere se întemeiază pe dispozițiile Directivei 2016/343, un act de drept al Uniunii care stabilește norme de natură procedurală care par aplicabile în litigiile principale atât *ratione personae*, cât și *ratione materiae*⁸⁴.

125. În acest context și având în vedere pretențiile legături dintre anumiți judecători din completul de judecată investit cu soluționarea litigiilor principale și ministrul justiției/procuror general, este plauzibil ca instanța de trimitere să ridice problema dacă măsurile naționale în cauză sunt compatibile cu dispozițiile Directivei 2016/343. Articolul 3 din această directivă statuează principiul conform căruia „[s]tatele membre se asigură că persoanele suspectate și acuzate beneficiază de prezumția de nevinovăție până la dovedirea vinovăției conform legii”. În

⁸² A se vedea printre altele Hotărârea din 27 aprilie 1994, Almelo (C-393/92, EU:C:1994:171, punctele 21-24), Hotărârea din 4 iunie 2002, Lyckeskog (C-99/00, EU:C:2002:329, punctele 10-19), precum și Hotărârea din 16 decembrie 2008, Cartesio (C-210/06, EU:C:2008:723, punctele 54-63).

⁸³ A se vedea de asemenea Concluziile avocatului general Wahl prezentate în cauza Gullotta și Farmacia di Gullotta Davide & C. (C-497/12, EU:C:2015:168, punctele 15 și 25).

⁸⁴ Astfel cum s-a arătat la punctele 69-71 din prezentele concluzii.

această privință, este necesar să se arate că prezumția de nevinovăție este consacrată la articolul 48 din cartă, care corespunde articolului 6 paragrafele 2 și 3 din CEDO, astfel cum rezultă din Explicațiile cu privire la cartă⁸⁵. La rândul său, articolul 6 din Directiva 2016/343, asemenea considerentului (22), prevede în esență că sarcina probei în ceea ce privește stabilirea vinovăției persoanelor suspectate și acuzate revine organelor de urmărire penală și că orice dubiu cu privire la vinovăție este în favoarea persoanei suspectate sau acuzate.

126. Chestiunea dacă dispozițiile Directivei 2016/343 *se opun efectiv* unor măsuri naționale precum cele în discuție în prezenta cauză este, așadar, o problemă care ține de *fondul* primei întrebări, iar nu de admisibilitatea acesteia.

127. În al doilea rând, spre deosebire de cauza Maler, problema ridicată de instanța de trimitere privește compatibilitatea anumitor măsuri naționale cu dispozițiile dreptului primar și ale dreptului derivat al Uniunii. Cu alte cuvinte, prezentele cauze nu sunt doar o reflectare (palidă) a ceea ce în esență este o problemă internă a ordinii juridice naționale. În plus, fondul cauzei privește un element mai degrabă elementar, și anume imparțialitatea judecătorilor, iar nu o simplă problemă tehnică cu privire la care în dreptul Uniunii nu se găsește o abordare unitară. Mai mult, *prima facie*, aceste probleme potențiale au o anumită gravitate și sunt susceptibile să aibă repercusiuni sistemice importante. În sfârșit, aceste cauze au făcut obiectul unor trimiteri preliminare într-un context juridic particular, în care posibilitatea unui astfel de sistem de a se „autoregla” nu este nici pe departe evidentă.

128. În al treilea rând, în Hotărârea Land Hessen, Curtea a prezentat clarificările solicitate de instanța de trimitere. Elementul existențial („suntem o instanță?”) și cel metafizic („aplicăm procedura prevăzută la articolul 267 TFUE pentru a verifica dacă putem recurge la această procedură”) subiacente celei de a doua întrebări preliminare nu au împiedicat Curtea să examineze problemele ridicate. *Obiter dictum* a Curții de la punctul 62 din hotărârea menționată are, în linii mari, o funcție pedagogică. În prezentele cauze, în cazul în care Curtea ar constata inadmisibilitatea cererilor în totalitate, instanța de trimitere nu ar primi nicio îndrumare cu privire la problematica ridicată.

129. Prin urmare, departe de a pune la îndoială concluzia noastră cu privire la admisibilitatea primei întrebări preliminare, jurisprudența cea mai recentă a Curții evidențiază de ce un răspuns la această întrebare este necesar pentru ca instanța de trimitere să se pronunțe în cauzele pendinte în fața sa.

B. Cu privire la natura și la limitele articolului 19 alineatul (1) TUE

130. În secțiunea precedentă din prezentele concluzii, am căutat să explicăm motivul pentru care considerăm că, în continuarea aplicării jurisprudenței tradiționale a Curții referitoare la competența sa și la admisibilitatea cererilor de decizie preliminară, prima întrebare adresată de instanța de trimitere este admisibilă. Am încercat de asemenea să sistematizăm jurisprudența mai recentă a Curții, demonstrând de ce nimic din aceasta nu a modificat cu adevărat această abordare în mod tradițional deschisă.

131. La acest moment, este totuși necesar să abordăm un (alt) subiect sensibil: articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE. Nu se poate ascunde faptul că îngrijorarea resimțită în legătură cu aprecierea admisibilității în prezentele cauze, precum și, eventual, în alte cauze

⁸⁵ A se vedea de exemplu Hotărârea din 25 februarie 2021, Dalli/Comisia (C-615/19 P, EU:C:2021:133, punctul 223).

introduse recent sau aflate la ora actuală în fața Curții decurge, într-o anumită măsură, din abordarea „generoasă” pe care Curtea a adoptat-o cu privire la interpretarea articolului 19 alineatul (1) TUE. Astfel, odată ce au fost îndepărtate limitele materiale ale obligației de încadrare „în domeniul de aplicare” al dreptului Uniunii în cazul articolului 19 alineatul (1) TUE, pentru a putea declanșa competența Curții, în mod logic, au apărut preocupări cu privire la o eventuală aplicare excesiv de extinsă a articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE⁸⁶. Mai devreme sau mai târziu, poate apărea tentația de a reintroduce aceste limite în materia admisibilității⁸⁷.

132. Nu se poate nega faptul că abordarea adoptată în cauza Associação Sindical dos Juízes Portugueses are o sferă considerabilă: domeniul de aplicare al articolului 19 alineatul (1) TUE este larg atât *ratione materiae* [înglobând toate domeniile reglementate de dreptul Uniunii, independent de aspectul dacă statele membre pun în aplicare în speță dreptul Uniunii în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă], cât și *ratione iudicis* (înglobând orice organ național care se poate pronunța, în calitate de instanță, cu privire la aspecte referitoare la aplicarea și la interpretarea dreptului Uniunii). Astfel cum am arătat în Concluziile prezentate în cauza AFJR, este efectiv destul de dificil să se identifice o instanță națională care, prin definiție, să nu poată fi niciodată chemată să se pronunțe cu privire la chestiuni care țin de dreptul Uniunii⁸⁸.

133. Pe acest temei, s-ar putea susține că, ținând seama de domeniul de aplicare larg al articolului 19 alineatul (1) TUE, se justifică o abordare mai restrictivă a *admisibilității* cauzelor care ridică probleme în temeiul acestei dispoziții. Într-o asemenea ipoteză, criteriile de admisibilitate ar constitui stavilele care împiedică inundarea Curții cu nenumărate trimiteri preliminare referitoare la diverse aspecte care, în percepția anumitor instanțe naționale, ar putea ridica probleme legate de independența sistemului judiciar național.

134. În această secțiune, vom explica motivul pentru care nu împărtășim acest punct de vedere. Astfel, suntem convinși că abordarea Curții cu privire la acest aspect, atunci când este încadrată și aplicată corect, este îndreptățită. În acest scop, trebuie amintită natura reală a articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE: este vorba pur și simplu de o cale de atac extraordinară pentru cauze extraordinare. Prin urmare, pragul de acces în ceea ce privește admisibilitatea este și trebuie să rămână jos, în timp ce pragul de drept material pentru încălcarea acestuia este relativ ridicat (1). În acest mod, articolul 19 alineatul (1) TUE completează, însă poate chiar să meargă, în definitiv, dincolo de limitele impuse de alte două dispoziții esențiale ale tratatului care reflectă de asemenea principiul independenței judecătorilor: articolul 47 din cartă și articolul 267 alineatul (2) TFUE.

a) Cu privire la natura și la domeniul de aplicare al articolului 19 alineatul (1) TUE

135. De la bun început, trebuie subliniat că interpretarea dată de Curte acestei dispoziții se reflectă în textul articolului 19 alineatul (1) TUE, care impune statelor membre să stabilească „căile de atac necesare pentru a asigura o protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii”. Obligația prevăzută la acest articol este largă și necondiționată. Ea se aplică în funcție de domeniu, iar nu de cauză.

⁸⁶ Astfel cum s-a arătat deja în Concluziile noastre prezentate în cauza AFJR, punctul 212 și următoarele.

⁸⁷ La acel moment, avertismentele scolastice citate mai sus puteau fi, desigur, corecte – a se vedea mai sus punctele 108 și 109 și nota de subsol 69.

⁸⁸ A se vedea Concluziile noastre prezentate în cauza AFJR, punctul 207.

136. Este de asemenea incontestabil că trebuie asigurat, în principiu, un minim de garanții de independență a judecătorilor în toate instanțele și cu privire la toate activitățile acestora. Este absurd să se pretindă că o normă națională în materie de organizare judiciară nu este problematică în cauzele pur interne, în timp ce poate fi o problemă de fiecare dată când se aplică o dispoziție sau un principiu de drept al Uniunii. (In)dependența se referă la control, presiune și influență. Ea este structurală. Independența trebuie să fie garantată transversal. Desigur, o persoană care influențează sau chiar controlează un judecător sau o instanță ar putea decide să nu își exercite influența într-un anumită cauză. Totuși, aceasta nu ar însemna că instanța respectivă este în general „independentă”⁸⁹. Pentru acest motiv, pur și simplu nu există „independența judecătorilor în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii” în contrast cu „independența judecătorilor în cauze pur naționale”⁹⁰. Nu există o independență a judecătorilor „pe fracțiune de normă”⁹¹.

137. În plus, este adesea imposibil să se identifice de la început dacă o dispoziție sau un principiu al Uniunii se poate dovedi aplicabil în cursul unei anumite proceduri. Mai mult, numeroase hotărâri judecătorești pot, la un moment oarecare după pronunțare, să intre în „spațiul judiciar” al Uniunii pentru un motiv sau altul. Recunoașterea reciprocă, fără a mai menționa încrederea reciprocă, nu ar funcționa dacă autoritățile naționale ar fi obligate să verifice de fiecare dată dacă o instanță dintr-un alt stat membru a fost „suficient de independentă” atunci când a judecat o cauză (inițial) pur internă care, ulterior, a traversat frontiera (pe plan metaforic) pentru a produce anumite efecte juridice într-un alt stat membru.

138. Această problemă nu este însă limitată la dimensiunea orizontală a cooperării reciproce dintre statele membre⁹². Într-un sistem precum cel al Uniunii, în care legea este principalul instrument pentru realizarea integrării, existența unui sistem judiciar independent (atât la nivel central, cât și la nivel național), capabil să asigure aplicarea corectă a acestei legi, are o importanță primordială. Pe scurt, în lipsa unei puteri judecătorești independente, nu ar mai exista o ordine juridică autentică. În cazul în care nu există „lege”, nu poate exista nici mai multă integrare. Aspirația de a crea o „uniune tot mai profundă între popoarele Europei” este menită să se stingă dacă pe harta judiciară a Europei încep să apară găuri negre juridice.

139. Având în vedere motivele care precedă, este indispensabil ca sistemul judiciar european să insiste categoric asupra garanțiilor minime de independență și de imparțialitate a judecătorilor pentru toți membrii săi, *independent* de aspectul dacă, în speța pendinte în fața unei anumite instanțe, dreptul Uniunii este efectiv aplicat.

⁸⁹ În mod curios, idei nu prea diferite cu privire la „independența sectorială” au fost de fapt prezentate după anul 1989 în mai multe state foste comuniste ca mijloc de autojustificare și de continuitate judiciară, sugerându-se că, în anumite domenii (precum „dreptul civil depolitizat”), instanțele erau (deja) efectiv independente, în mare parte deoarece, în aceste domenii, nu (mai) existau tentative de a influența soluționarea anumitor cauze. Pentru o expunere excelentă și ușor de lecturat în engleză a funcționării reale a sistemului (și a măsurii în care această logică este viciată din punctul de vedere al independenței judecătorilor), a se vedea de exemplu Markovits, I., *Justice in Lüritz: Experiencing Socialist Law in East Germany*, Princeton University Press, 2010.

⁹⁰ Cu privire la acest aspect, a se vedea de asemenea Concluziile noastre prezentate în cauza Torubarov (C-556/17, EU:C:2019:339, punctele 54 și 55).

⁹¹ Sau, de ce nu, „în funcție de ramura dreptului”: ideea că, deși pot exista unele probleme în „cauze politice”, „domeniile mai tehnice ale dreptului Uniunii”, de pildă legislația în materie de TVA sau dreptul mediului, s-ar aplica totuși corespunzător, poate fi susținută doar de o persoană fără nicio noțiune sau amintire istorică cu privire la modul în care funcționează (sau, mai curând, nu funcționează) un sistem judiciar captiv.

⁹² În acest context, a se vedea în special Hotărârea din 25 iulie 2018, Minister for Justice and Equality (Deficiențe ale sistemului judiciar) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586), și Hotărârea din 17 decembrie 2020, Openbaar Ministerie (Independența autorității judiciare emitente) (C-354/20 PPU și C-412/20 PPU, EU:C:2020:1033).

140. În ciuda acestui fapt, toate aceste argumente structurale cu privire la întrebarea *de ce* relevă relativ puține răspunsuri cu privire la întrebarea *cum*. Pentru început, articolul 19 alineatul (1) TUE are un domeniu de aplicare *nelimitat* și soluționează astfel orice potențială problemă legată de organizarea judiciară a statelor membre, de procedurile și de practica acestora? Cu alte cuvinte, este articolul 19 alineatul (1) TUE similar unui puternic microscop electronic, capabil să detecteze cele mai mici particule care pot (sau nu) să afecteze „sănătatea” sistemului judiciar național?

141. În opinia noastră, răspunsul trebuie să fie negativ. Domeniul de aplicare *material* al articolului 19 alineatul (1) TUE nu stabilește deocamdată *pragul* necesar pentru *încălcarea* acestuia. Cel dintâi este *domeniul* „acoperit” de principiile consacrate în dispozițiile dreptului Uniunii: în consecință, măsurile naționale care se încadrează în acest domeniu pot face obiectul unei evaluări a compatibilității cu principiile care decurg din acesta. Cea din urmă este *etalonul* care trebuie utilizat pentru a efectua această evaluare

142. Această teză necesită o serie de precizări.

143. În primul rând, care este efectiv *etalonul* pentru stabilirea unei eventuale încălcări a articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE? Din nou, textul articolului 19 alineatul (1) TUE stabilește obligația care revine statului membru și, în consecință, situația în care această obligație nu este respectată. Statele membre încalcă această dispoziție numai în cazul în care nu „stabilesc căile de atac necesare pentru a asigura o protecție jurisdicțională efectivă”.

144. În consecință, suntem de acord cu concluzia avocatului general Tanehev conform căreia articolul 19 alineatul (1) TUE reprezintă o dispoziție care vizează în principal elementele structurale și sistemice ale cadrelor juridice naționale⁹³. Aceste elemente, indiferent dacă decurg din acte ale legislativului sau executivului național ori din practica judiciară, pot pune în discuție capacitatea unui stat membru de a asigura protecția jurisdicțională efectivă a justițiabililor. Cu alte cuvinte, ceea ce este relevant în temeiul articolului 19 alineatul (1) TUE este dacă sistemul judiciar al unui stat membru respectă principiul statului de drept, acesta fiind una dintre valorile fondatoare ale Uniunii care se regăsește și la articolul 2 TUE.

145. Aceasta este, în opinia noastră, o abordare pe care până în prezent Curtea nici nu a adoptat-o, nici nu a respins-o în mod explicit. Astfel, Curtea nu a dezvoltat acest aspect, întrucât nu i-a fost necesar pentru a se pronunța în cauzele cu care a fost sesizată.

146. În al doilea rând, dacă aceasta ar fi efectiv situația, atunci pragul de admisibilitate în raport cu articolul 19 alineatul (1) TUE nu este și nu trebuie să fie mai ridicat cel obișnuit. În această privință, sunt suficiente jurisprudența și abordarea tradiționale în materie de admisibilitate, astfel cum sunt explicate în detaliu în secțiunea anterioară din prezentele concluzii. Astfel, articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE integrează deja un prag *material* destul de ridicat pentru încălcarea sa.

147. Articolul 19 alineatul (1) TUE prevede o cale de atac extraordinară pentru situații extraordinare. Scopul acesteia nu este de a surprinde toate problemele posibile privind sistemul judiciar național, ci numai pe cele de o anumită gravitate și/sau de natură sistemică, pentru care ordinea juridică internă este puțin probabil să ofere un o cale de atac adecvată.

⁹³ A se vedea în special Concluziile avocatului general Tanehev prezentate în cauza Comisia/Polonia (Independența instanțelor de drept comun) (C-192/18, EU:C:2019:529, punctul 115), precum și în cauzele conexate Miasto Łowicz și Prokuratura Okręgowa w Płocku (C-558/18 și C-563/18, EU:C:2019:775, punctul 125).

148. Prin *gravitate și natură sistemică* nu înțelegem că, pentru a intra sub incidența acestei dispoziții, o problemă trebuie să se ridice în mod necesar într-un număr important de cazuri sau să afecteze părți mari ale sistemului judiciar național. Aspectul crucial este, mai degrabă, dacă problema (punctuală sau recurentă) adusă la cunoștința Curții este de natură să compromită buna funcționare a sistemului judiciar național, punând astfel în pericol capacitatea statului membru în cauză de a oferi justițiabililor căi de atac suficiente.

149. Din această perspectivă, în sistemele judiciare naționale nu sunt puține situații susceptibile să privească erori individuale sau chiar repetitive și, prin urmare, structurale, dar care nu depășesc totuși pragul stabilit la articolul 19 alineatul (1) TUE. Exemplele pot varia de la indexarea incorectă a salariilor personalului judiciar în cursul unui anumit an, neaprobarea primei de „sfârșit de an”, neatribuirea unei cauze camerei corecte a instanței sau judecătorului raportor corect, nepromovarea persoanei celei mai calificate pe postul de președinte de cameră și așa mai departe. În schimb, legalitatea unei numiri judiciare unice (dar esențiale) ar putea, deși intervine o singură dată, să aibă repercusiuni sistemice care pot justifica o examinare în temeiul articolului 19 alineatul (1) TUE⁹⁴.

150. Un alt aspect care este, în opinia noastră, pertinent în cadrul articolului 19 alineatul (1) TUE este dacă sistemul național oferă, *în drept și în fapt*, garanții structurale suficiente pentru a asigura *autocorectarea* problemei constatate. Atunci când cadrul juridic general instituit de un stat membru este, în principiu, de natură să remedieze eroarea potențială, cazurile individuale de *aplicare incorectă* a acestui cadru nu conduc în mod automat la o încălcare a articolului 19 alineatul (1) TUE. Nu este de competența Curții să efectueze un control minuțios al respectării a propriilor reglementări de către instanțele naționale⁹⁵. În consecință, lăsând la o parte elementele care denotă implicații mai largi, un caz izolat de pretinsă eroare în interpretarea sau în aplicarea unei dispoziții naționale, *în cadrul unei ordini juridice altminteri sănătoase* și conforme cu dreptul Uniunii, nu reprezintă o încălcare a articolului 19 alineatul (1) TUE.

151. Din nou, a spune că nu toate problemele care pot viza normele care reglementează procedurile judiciare sau jurisdicționale constituie o chestiune legată de statul de drept este aproape echivalent cu a afirma ceva ce ține deja de domeniul evidenței⁹⁶. Controlul pe care Curtea trebuie să îl exercite asupra măsurilor naționale despre care se pretinde că afectează independența sistemului judiciar național nu poate decât să se limiteze la situații *patologice*.

152. În al treilea rând, în cadrul acestei evaluări, este esențial să se examineze nu numai „norma juridică scrisă”, ci și „norma juridică aplicată”. Curtea a examinat în mod consecvent compatibilitatea actelor cu putere de lege și a normelor administrative de drept intern cu dreptul Uniunii, întrucât acestea sunt puse în aplicare în practică⁹⁷, în lumina interpretării date acestora de instanțele naționale⁹⁸ și, dacă este cazul, cu luarea în considerare a principiilor juridice generale ale ordinii juridice naționale⁹⁹. Pentru acest motiv, Curtea a insistat că preținsele

⁹⁴ A se vedea în această privință Concluziile noastre prezentate în cauza AFJR, punctele 265-279 (privind numirea nelegală a șefului inspecției judiciare).

⁹⁵ Pentru o opinie similară, într-un alt context, a se vedea Curtea Europeană a Drepturilor Omului (denumită în continuare „Curtea EDO”), Hotărârea din 1 decembrie 2020, Åstråðsson împotriva Islandei (CE:ECHR:2020:1201JUD002637418, § 209 și jurisprudența citată, denumită în continuare „Hotărârea Åstråðsson”).

⁹⁶ A se vedea prin analogie Hotărârea din 26 martie 2020, Reexaminare – Simpson și HG/Consiliul și Comisia (C-542/18 RX-II și C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, punctele 71-76). A se vedea de asemenea într-un alt context Curtea EDO, Hotărârea Åstråðsson, § 234.

⁹⁷ A se vedea în acest sens Hotărârea din 27 noiembrie 2003, Comisia/Finlanda (C-185/00, EU:C:2003:639, punctul 109).

⁹⁸ A se vedea în acest sens Hotărârea din 13 decembrie 2007, Comisia/Irlanda (C-418/04, EU:C:2007:780, punctul 166).

⁹⁹ A se vedea în acest sens Hotărârea din 26 iunie 2003, Comisia/Franța (C-233/00, EU:C:2003:371, punctul 84).

încălcări ale articolului 19 alineatul (1) TUE trebuie întotdeauna examinate în contextul lor specific, cu luarea în considerare a *tuturor elementelor pertinente*. Aspectele tehnice ale problemei aduse la cunoștința Curții nu pot fi examinate „într-o izolare clinică” față de contextul juridic și instituțional mai larg¹⁰⁰.

153. Prin urmare, Curtea abordează problema privind în mod clar dincolo de dispoziția în cauză. Această examinare nu se limitează la dispozițiile strâns corelate din dreptul național, ci se extinde efectiv la contextul juridic și instituțional mai larg¹⁰¹. Formulată în termeni simpli, orice potențială suferință a unui anumit „pacient” trebuie evaluată ținând cont de „starea generală de sănătate” a acestuia, în ceea ce privește independența judecătorilor.

154. Din această perspectivă, nu este clar modul în care abordarea expusă în prezenta secțiune cu privire la articolul 19 alineatul (1) TUE s-ar putea opune principiului egalității între statele membre sau ar putea institui o dublă măsură. Criteriul este exact același și se impune tuturor. Cu toate acestea, starea fiecărui pacient diferă foarte mult în mod obiectiv, de la caz la caz¹⁰². Egalitatea statelor membre cu greu poate fi abordată din perspectiva egalității pur formale, ca să nu spunem formaliste: toți trebuie tratați în mod identic, *indiferent* de situația și de contextul în care se află. Automatismul absurd nu reprezintă o egalitate (substanțială), ceea ce impune, într-adevăr, un tratament identic în situații similare, însă și tratarea diferită a unor situații diferite¹⁰³.

155. În sfârșit, în al patrulea rând, o astfel de interpretare a articolului 19 alineatul (1) TUE ar avea drept consecință faptul că aprecierea conformității unei măsuri naționale cu cerințele prevăzute la acest articol nu ar fi efectuată în cadrul aprecierii admisibilității întrebărilor [„articolul 19 alineatul (1) TUE se aplică în cauza respectivă?”], ci în stadiul aprecierii fondului întrebărilor [„măsura națională în discuție este conformă cu cerințele prevăzute la articolul 19 alineatul (1) TUE?”]

156. De aici se ridică încă o întrebare importantă, dar de natură mai pragmatică: această abordare prezintă riscul de a genera probleme pe rolul Curții?

157. În opinia noastră, răspunsul este negativ.

158. Pe de o parte, jurisprudența în materia admisibilității permite Curții să respingă relativ rapid cauze artificiale sau ipotetice, precum și cauze în care, deși chestiunea se încadrează în domeniul de aplicare material al articolului 19 alineatul (1) TUE, instanța națională nu ar avea posibilitatea de a ține seama (precum în cauza *Miasto Łowicz*) de răspunsul Curții la cererea de decizie preliminară¹⁰⁴. Similar, pot fi respinse cauze în care cerințele de bază prevăzute la articolul 19 alineatul (1) TUE par a nu fi respectate și/sau instanța de trimitere nu explică de ce este posibil să existe o problemă în raport cu articolul 19 alineatul (1) TUE, în măsura în care nu sunt îndeplinite condițiile de relevanță și necesitate ale întrebării.

¹⁰⁰ A se vedea, împreună cu trimiteri suplimentare, Concluziile noastre prezentate în cauza AFJR, în special punctele 243 și 244.

¹⁰¹ A se vedea de exemplu Hotărârea A. K. și alții, punctul 142, sau Hotărârea din 2 martie 2021, A. B. și alții (Numirea judecătorilor la Curtea Supremă – Căi de atac) (C-824/18, EU:C:2021:153, punctele 98-106 și 163).

¹⁰² Revenind la metafora pacientului, sugestia că, în astfel de cazuri, contextul obiectiv nu contează ne duce cu gândul la o cerință conform căreia o echipă medicală de urgență sosită la locul unui accident rutier ar trebui să examineze nu doar ocupanții vehiculelor implicate în coliziune, ci și pe toți ocupanții celorlalte vehicule prezente, inclusiv pe cei care nu au fost implicați în coliziune, dar care doar s-au oprit să vadă ce s-a întâmplat. În fond, toți sunt *ocupanți ai autovehiculelor* și toți trebuie tratați *în mod identic*, indiferent de circumstanțe.

¹⁰³ Bartlett, R. C., și Collins, S. D., *Aristotle's Nicomachean Ethics: A New Translation*, University of Chicago Press, 2011.

¹⁰⁴ Pentru un exemplu recent, a se vedea Concluziile avocatului general Pikamäe prezentate în cauza IS (Nelegalitatea ordonanței de trimitere) (C-564/19, EU:C:2021:292, punctele 85-92).

159. Astfel cum am căutat să explicăm, *pragul* pentru încălcarea articolului 19 alineatul (1) TUE este relativ ridicat. Atunci când măsurile naționale în litigiu, independent de caracterul lor legal sau nelegal, nu prezintă nicio problemă efectiv asociată noțiunii de stat de drept (ținând seama de gravitatea și repercusiunile sistemice ale pretensei încălcări sau de incapacitatea sistemului de a se autocorecta), aprecierea fondului cauzei nu apare ca fiind mai complexă sau mai cronofagă pentru sistemul judiciar al Uniunii decât aprecierea admisibilității acesteia¹⁰⁵.

160. Prin urmare, o aplicare ortodoxă a jurisprudenței tradiționale a Curții în materie de admisibilitate în ceea ce privește cazurile în care întrebările preliminare privesc interpretarea articolului 19 alineatul (1) TUE nu creează, în opinia noastră, niciun risc de deschidere a stăvilarelor Curții în fața trimiterilor preliminare insolite, inadecvate sau formulate cu rea-credință. De asemenea, aceasta nu impune Curții nici să își „adapteze” aprecierea obișnuită cu privire la criteriul „necesității”, pentru a respinge mai multe cauze decât ar face-o în mod normal.

b) Articolul 19 alineatul (1) TUE, articolul 47 din cartă și articolul 267 TFUE: același conținut, scopuri diferite

161. Există un ultim element legat de articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE care trebuie discutat: care este relația dintre această dispoziție și celelalte dispoziții ale tratatului care consacră de asemenea principiul independenței judecătorilor, în special cu articolul 47 din cartă și cu articolul 267 TFUE¹⁰⁶? Astfel, relația dintre aceste dispoziții a constituit sursa unei anumite confuzii pentru părți, precum și pentru mai multe instanțe de trimitere. Stabilesc aceste dispoziții tipuri diferite de „independență a judecătorilor”? Este posibil ca o instanță națională să fie independentă sensul uneia dintre aceste dispoziții, dar să nu fie suficient de independentă în sensul alteia? Există, în consecință, diferite forme de „independență a judecătorilor” în dreptul Uniunii?

162. În opinia noastră, răspunsul simplu este negativ: nu există decât *unul și același principiu* al independenței judecătorilor. Dincolo de faptul că are o logică evidentă în sine, această considerație este susținută și de faptul că Curtea s-a referit la acest concept în același mod, indiferent de dispozițiile dreptului Uniunii aplicabile în speță¹⁰⁷. Așadar, nu putem decât să fim într-un totu de acord cu avocații generali Tanchev și Hogan, potrivit cărora articolul 19 alineatul (1) TUE și articolul 47 din cartă cu privire la independența judecătorilor au în esență același conținut¹⁰⁸.

¹⁰⁵ În această privință, raționamentul dezvoltat de Curte în Hotărârea Maler cu privire la admisibilitatea cererii de decizie preliminară ar putea fi foarte bine formulat, pentru același domeniu de aplicare și aceleași detalii, ca și în cazul unei decizii pe fond.

¹⁰⁶ Făcând abstracție de alte regimuri specifice (în mod tipic, dreptul derivat), care înglobează și dezvoltă mai mult noțiunea de independență a judecătorilor și care pot intra de asemenea în discuție în cazuri specifice, precum Decizia Comisiei din 13 decembrie 2006 de stabilire a unui mecanism de cooperare și de verificare a progresului realizat de România în vederea atingerii anumitor obiective de referință specifice în domeniul reformei sistemului judiciar și al luptei împotriva corupției (JO 2006, L 354, p. 56, Ediție specială, 11/vol. 51, p. 55). Pentru detalii, a se vedea Concluziile noastre prezentate în cauza AFJR, punctele 183-225.

¹⁰⁷ A se vedea printre altele Hotărârea din 16 februarie 2017, Margarit Panicello (C-503/15, EU:C:2017:126, punctele 37 și 38) (în ceea ce privește articolul 267 TFUE), Hotărârea A. K. și alții (punctele 121 și 122) (cu privire la articolul 47 din cartă), Hotărârea din 24 iunie 2019, Comisia/Polonia (Independența Curții Supreme) (C-619/18, EU:C:2019:531, punctele 71-73) [în ceea ce privește articolul 19 alineatul (1) TUE], și Hotărârea din 2 martie 2021, A. B. și alții (Numirea judecătorilor la Curtea Supremă – Căi de atac) (C-824/18, EU:C:2021:153, punctul 143).

¹⁰⁸ A se vedea Concluziile avocatului general Hogan prezentate în cauza Repubblika (C-896/19, EU:C:2020:1055, punctele 45 și 46) și Concluziile avocatului general Tanchev prezentate în cauza A. K. și alții, EU:C:2019:551, punctul 85.

163. În aceste condiții, același conținut nu înseamnă în mod necesar aceeași soluție într-un caz individual. Cele trei dispoziții diferă în ceea ce privește domeniul de aplicare și scopul lor în structura tratatelor. Această diferență înseamnă că este necesar un tip de examinare oarecum diferit în raport cu fiecare dintre cele trei dispoziții.

164. Articolul 19 alineatul (1) TUE are o sferă de aplicare largă, depășind situațiile în care un caz individual este reglementat, potrivit percepției tradiționale, de dreptul Uniunii. Acesta impune statelor membre să se asigure că organizarea și funcționarea organelor lor jurisdicționale, dat fiind rolul lor central în cadrul ordinii juridice a Uniunii, respectă valorile Uniunii, în special statul de drept. Pragul la care survine încălcarea acestui articol este mai degrabă ridicat: numai aspecte de natură sistemică sau de o anumită gravitate care nu pot fi autocorectate prin sistemul național al căilor de atac conduc la o încălcare. Analiza Curții, în acest context, depășește în mod clar nivelul dosarului individual, cuprinzând structura instituțională și constituțională largă a sistemului judiciar național.

165. Articolul 47 din cartă este o dispoziție care consacră un drept subiectiv al oricărei părți la o procedură, și anume dreptul la o cale de atac efectivă și la un proces echitabil, care nu intervine decât atunci când o cauză intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii în temeiul articolului 51 alineatul (1) din cartă. În acest cadru, orice parte are dreptul de a invoca o încălcare a articolului 47 din cartă. Verificarea „independenței” unei instanțe, în acest context, necesită o apreciere detaliată și specifică a tuturor circumstanțelor pertinente. Aspectele legate de o anumită caracteristică structurală sau sistemică a sistemului judiciar național nu sunt pertinente decât în măsura în care au putut avea o incidență asupra procedurii individuale. Intensitatea controlului Curții cu privire la independența organului jurisdicțional în cauză este, în acest context, moderată: nu toate încălcările legii constituie o încălcare a articolului 47 din cartă. În acest scop, este necesară atingerea unui anumit nivel de gravitate. Cu toate acestea, odată atins nivelul de gravitate necesar, acest lucru este suficient pentru a constitui o încălcare a articolului 47 din cartă, întrucât nicio altă condiție nu mai trebuie îndeplinită pentru a impune respectarea dreptului individual care decurge din dreptul Uniunii.

166. În sfârșit, articolul 267 TFUE are un domeniu de aplicare material larg, care cuprinde toate situațiile în care poate fi aplicabilă orice dispoziție a dreptului Uniunii, dar se extinde și la anumite situații aflate în afara sferei de aplicare a dreptului Uniunii¹⁰⁹. Noțiunea de „instanță” (care, prin definiție, implică independența membrilor acesteia) capătă, în cuprinsul acestei dispoziții, o natură funcțională: ea servește la identificarea organelor naționale care pot deveni interlocutori ai Curții în contextul unei proceduri preliminare. O analiză efectuată în temeiul articolului 267 TFUE se axează pe o chestiune structurală, la un nivel mai degrabă general: poziția acestui organism în cadrul instituțional al statelor membre. Intensitatea controlului Curții cu privire la independența organului judiciar în cauză este, în acest context, moderată. În fond, scopul articolului 267 TFUE este doar identificarea interlocutorilor instituționali relevanți sub aspectul admisibilității.

167. Această diferențiere are consecințe destul de importante pentru părți și pentru instanțele de trimitere.

¹⁰⁹ A se vedea în special Hotărârea din 15 noiembrie 2016, Ullens de Schooten (C-268/15, EU:C:2016:874, punctele 50-53). Cu privire la anumite aspecte specifice invocate în această privință, a se vedea recent Concluziile noastre prezentate în cauza J & S Service (C-620/19, EU:C:2020:649, punctele 27-74).

168. În primul rând, o eventuală problemă care determină o încălcare a articolului 47 din cartă nu poate fi invocată decât cu privire la un drept individual garantat de dreptul Uniunii¹¹⁰. Acest lucru este de natură să excludă invocarea acestei dispoziții în împrejurări în care judecătorii naționali ridică ei înșiși întrebări referitoare la compatibilitatea sistemului lor cu principiul independenței judecătorilor consacrat în dreptul Uniunii, întrucât este improbabil ca judecătorii înșiși să dispună de un drept care decurge din dreptul Uniunii care să fie în discuție în litigiile cu care sunt sesizați. În schimb, problemele ridicate chiar de judecători sunt, desigur, posibile și admisibile în temeiul articolului 19 alineatul (1) TUE și al articolului 267 TFUE¹¹¹.

169. În al doilea rând, tipul, pragul și intensitatea controlului pot conduce la rezultate diferite în ceea ce privește (in)compatibilitatea cu dreptul Uniunii. În special, este cu siguranță plauzibil ca una și aceeași chestiune să constituie o încălcare în temeiul articolului 47 din cartă, fără a constitui o problemă în raport cu articolul 19 alineatul (1) TUE¹¹², la fel cum poate constitui o încălcare a articolului 19 alineatul (1) TUE, însă nu și a articolului 47 din cartă¹¹³.

170. După ce am concluzionat că prima întrebare este admisibilă, vom trece în continuare la examinarea fondului.

C. Cu privire la fond

171. Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită Curții să se pronunțe cu privire la aspectul dacă articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE coroborat cu articolul 2 TUE și cu principiul statului de drept consacrat de acesta și articolul 6 alineatele (1) și (2) din Directiva 2016/343 coroborat cu considerentul (22) al acestei directive trebuie interpretate în sensul că se opun unor dispoziții naționale potrivit cărora ministrul justiției/procuror general poate, pe baza unor criterii care nu sunt făcute publice, să detașeze judecători la instanțe superioare pentru o perioadă nedeterminată și, în orice moment, să pună capăt în mod discreționar acestei detașări.

172. Potrivit unei jurisprudențe consacrate, noțiunea de independență a judecătorilor presupune două aspecte: unul extern și unul intern.

173. Aspectul *extern* (sau independența *stricto sensu*) impune ca instanța să fie protejată de intervenții sau de presiuni exterioare susceptibile să pună în pericol independența membrilor săi în ceea ce privește judecarea litigiilor cu care sunt sesizați. Astfel cum a arătat în mod pertinent avocatul general Hogan în concluziile sale recente, independența *stricto sensu* presupune ca instanța națională să poată „să își exercite funcțiile în mod complet autonom, fără a fi supusă vreunei legături ierarhice sau de subordonare și fără să primească dispoziții sau instrucțiuni, indiferent de originea lor”¹¹⁴.

¹¹⁰ Situațiile în care aplicarea dreptului Uniunii în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă este declanșată de un regim specific al dreptului derivat al Uniunii, ceea ce determină aplicabilitatea articolului 47 din cartă, constituie un caz aparte. A se vedea Concluziile noastre prezentate în cauza AFJR, punctele 196-202.

¹¹¹ A se vedea de asemenea în această privință Concluziile avocatului general Hogan prezentate în cauza Republika (C-896/19, EU:C:2020:1055, punctele 33-47).

¹¹² A existat o încălcare individuală a articolului 47 din cartă care nu atinge pragul de gravitate prevăzut la articolul 19 alineatul (1) TUE.

¹¹³ Tipul de încălcare a atins pragul prevăzut la articolul 19 alineatul (1) TUE, însă nu existau drepturi individuale care să decurgă din dreptul Uniunii în discuție în temeiul articolului 47 din cartă [cel mai recent în esență ipoteza formulată în Hotărârea din 2 martie 2021, A. B. și alții (Numirea judecătorilor la Curtea Supremă – Căi de atac)] (C-824/18, EU:C:2021:153, în special punctul 89).

¹¹⁴ Concluziile avocatului general Hogan prezentate în cauza Republika (C-896/19, EU:C:2020:1055, punctul 58).

174. Aspectul *intern* este legat de noțiunea de imparțialitate și vizează echidistanța în raport cu părțile la litigiu și cu interesele lor în ceea ce privește obiectul acestuia. Acest aspect impune respectarea obiectivității și lipsa oricărui interes în soluționarea litigiului în afara strictei aplicări a normei de drept. Astfel cum a subliniat avocatul general Ruiz-Jarabo Colomer în cauza De Coster, imparțialitatea impune judecătorilor o „atitudine psihologică de indiferență inițială” în ceea ce privește cauzele, care să le permită acestora să fie (și să pară) echidistanți față de părți¹¹⁵.

175. Astfel cum a statuat Curtea în mod constant, aceste două cerințe impun „norme, în special în ceea ce privește compunerea instanței, numirea, durata funcției, precum și cauzele de abținere, de recuzare și de revocare a membrilor săi, care să permită înlăturarea din percepția justițiabililor a oricărei îndoieli legitime referitoare la impenetrabilitatea instanței respective în privința unor elemente exterioare și la neutralitatea sa în raport cu interesele care se înfruntă”¹¹⁶.

176. În acest context, întrebarea relevantă în prezentele cauze pare a fi următoarea: măsurile naționale în cauză, în special cele care afectează *compunerea* completelor de judecată în procedurile penale, oferă suficiente garanții cu privire la independența și imparțialitatea fiecăruia dintre membrii acestor complete, astfel încât să înlăture din percepția justițiabililor orice îndoieli că acești membri ar putea fi influențați de factori externi sau ar putea avea un interes specific în soluționarea cauzei?

177. Considerăm că răspunsul la această întrebare este în mod clar negativ. Astfel, măsurile naționale în cauză apar ca fiind extrem de problematice în raport atât cu aspectul intern al independenței, cât și cu cel extern.

178. De la bun început trebuie să subliniem că dreptul Uniunii nu impune statelor membre să adopte un anumit model constituțional care să reglementeze raporturile și interacțiunea dintre diferitele puteri în stat, cu condiția, bineînțeles, să fie menținută o anumită separare de bază a puterilor, caracteristică statului de drept¹¹⁷. Prin urmare, nimic din dreptul Uniunii nu împiedică un stat membru să recurgă la un sistem în care judecătorii pot fi detașați temporar în interes de serviciu de la o instanță la alta, fie la același nivel, fie la un nivel superior de jurisdicție¹¹⁸.

179. În sistemele în care ministerul justiției este însărcinat cu probleme de organizare și de personal în sistemul judiciar, este posibil ca deciziile de detașare a judecătorilor individuali să fie de competența ministrului. Acest aspect nu este în sine problematic, atât timp cât procedurile legale sunt respectate, toate autorizațiile corespunzătoare impuse de dreptul național sunt emise¹¹⁹, iar *normele comune* privind numirea, exercitarea mandatului și revocarea judecătorilor rămân aplicabile pe durata detașării.

180. În mod vădit, nu aceasta este situația conform reglementării naționale în discuție în prezenta cauză. Judecătorii detașați nu sunt supuși, în multe privințe, normelor comune, ci unui regim juridic mai degrabă special și foarte îngrijorător.

¹¹⁵ C-17/00, EU:C:2001:366, punctul 93, cu trimitere la doctrina juristului P. Calamandrei.

¹¹⁶ A se vedea mai recent Hotărârea Land Hessen, punctul 52 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 2 martie 2021, A. B. și alții (Numirea judecătorilor la Curtea Supremă – Căi de atac) (C-824/18, EU:C:2021:153, punctul 117).

¹¹⁷ Hotărârea A. K. și alții, punctul 130 și jurisprudența citată. În detaliu, cu trimiteri suplimentare, a se vedea Concluziile noastre prezentate în cauza AFJR, punctul 230.

¹¹⁸ În mod similar, Hotărârea Curții EDO din 25 octombrie 2011, Richert împotriva Poloniei (CE:ECHR:2011:1025JUD005480907, § 44), și Hotărârea Curții EDO din 20 martie 2012, Dryzek împotriva Poloniei (CE:ECHR:2012:0320DEC001228509, § 49).

¹¹⁹ De exemplu, de organism autonom reprezentativ al judecătorilor și/sau de președinții sau de consiliile instanțelor în cauză și/sau de judecătorul în cauză.

181. În primul rând, considerăm că, într-un sistem care respectă statul de drept, ar trebui să existe cel puțin o anumită transparență și o responsabilitate în ceea ce privește deciziile de detașare a judecătorilor. Pentru claritate, nu considerăm că aceste decizii trebuie să facă în mod necesar obiectul vreunui control jurisdicțional (direct). Cu toate acestea, ar trebui să existe alte forme de control, pentru a evita arbitrariul și riscurile manipulării¹²⁰.

182. În special, orice decizie privind detașarea unui judecător (inițierea sau anularea) ar trebui adoptată pe baza unor criterii cunoscute *ex ante* și ar trebui motivată corespunzător. În opinia noastră, nici criteriile abstracte, nici motivarea specifică nu trebuie să fie deosebit de detaliate. Cu toate acestea, ele trebuie să poată oferi un minim de claritate cu privire la motivul și la modul în care a fost adoptată o decizie, pentru a garanta o anumită formă de control¹²¹.

183. Totuși, nicio astfel de caracteristică nu se poate regăsi în măsurile naționale în cauză. Astfel cum a arătat instanța de trimitere, criteriile utilizate de ministrul justiției/procuror general pentru detașarea și pentru încetarea detașării judecătorilor, dacă există, nu sunt, în orice caz, făcute publice. Înțelegem de asemenea că aceste decizii nu cuprind nicio motivare. Este dificil în aceste condiții să se aducă în discuție vreo formă de transparență, de responsabilitate și de control.

184. În al doilea rând, faptul că detașarea este pe durată nedeterminată și că i se poate pune capăt în orice moment, la discreția ministrului justiției/procuror general, reprezintă o sursă majoră de îngrijorare. De fapt, este dificil de imaginat un exemplu mai evident de conflict direct cu principiul inamovibilității judecătorilor. În această privință, tindem să considerăm că o detașare (într-o funcție judiciară) ar trebui, în mod normal, să aibă loc pe o perioadă fixă, definită în funcție de o anumită durată, sau până la producerea unui eveniment verificabil în mod obiectiv (de exemplu până când personalul normal al instanței este din nou complet sau până când se epuizează stocul de dosare nesoluționate, în funcție de motivul precis al detașării inițiale)¹²².

185. Desigur, trebuie să existe o anumită flexibilitate în această privință, atât în ceea ce privește durata detașării, cât și împrejurările care justifică inițierea sau încetarea acesteia. Cu toate acestea, exercitarea de către ministrul justiției/procuror general a unei puteri discreționare absolute, necontrolabile și netransparente care îi este conferită cu privire la detașarea judecătorilor și la *revocarea* detașării acestora în orice moment, pe criterii discreționare, depășește cu mult ceea ce ar putea fi considerat rezonabil și necesar pentru a asigura buna funcționare a structurii judiciare naționale și desfășurarea activităților în cadrul acesteia. Astfel cum a observat Parlamentul European, „libertatea de decizie poate fi un rău necesar în cadrul formelor moderne de guvernare; cu toate acestea, libertatea absolută de decizie corelată cu o lipsă totală de transparență contravine în mod fundamental principiilor statului de drept”¹²³.

186. În al treilea rând, nu numai că puterea de a exercita liber această marjă de apreciere este conferită unui membru al guvernului (iar nu, de exemplu, unui organism autonom reprezentativ al judecătorilor, ceea ce, într-o anumită măsură, ar fi putut să atenueze problema), dar acest

¹²⁰ A se vedea Curtea EDO, Hotărârea din 25 octombrie 2011 Richert împotriva Poloniei (CE:ECHR:2011:1025JUD005480907, § 42 și 44, precum și jurisprudența citată).

¹²¹ Exercitat sub orice formă se dovedește a fi adecvată: de alți membri ai guvernului și/sau ai parlamentului național, supraveghere prin mass-media și opinia publică sau, în definitiv, pentru un justițiabil potențial care ar putea avea îndoieli cu privire la compunerea corespunzătoare a completului chemat să se pronunțe cu privire la cauza sa și ar putea dori să ridice această problemă în cursul judecării cazului său.

¹²² A se vedea Curtea EDO, Hotărârea din 25 octombrie 2011, Richert împotriva Poloniei (CE:ECHR:2011:1025JUD005480907, § 45).

¹²³ Raportul Parlamentului European (2006) referitor la cel de al 21-lea și al 22-lea raport anual al Comisiei privind monitorizarea aplicării dreptului comunitar (A6-0089/2006 final), p. 17.

membru al guvernului are o dublă calitate. Astfel, în actualul cadru constituțional național, ministrul justiției deține și funcția de procuror general. Considerăm că aceasta este una dintre cele mai îngrijorătoare caracteristici ale cadrului juridic național, dacă nu chiar cea mai îngrijorătoare.

187. În această calitate, ministrul justiției este organul de urmărire penală suprem în statul membru și își exercită autoritatea asupra întregului minister public. Acesta dispune de puteri extinse asupra procurorilor subordonați. Printre altele, dreptul național îi recunoaște competența de lua decizii „privind conținutul actelor de procedură” ale unui procuror subordonat, acesta din urmă fiind obligat să acționeze în conformitate cu aceste decizii ¹²⁴.

188. Aceasta conduce la o alianță „imorală” între două organe instituționale care, în mod normal, ar trebui să funcționeze separat. În ceea ce privește în special problema detașării judecătorilor, aceasta echivalează cu a permite superiorului ierarhic al unui participant la procesul penal (procurorului) să alcătuiască (o parte a) completului care va soluționa cauzele cu care este sesizat de procurorii subordonați.

189. Rezultă, în mod evident, că anumiți judecători pot fi încurajați (cel puțin) să se pronunțe în favoarea procurorului sau, mai general, în favoarea ministrului justiției/procuror general. Astfel, judecătorii de la nivelul instanțelor de rang inferior pot fi tentați de posibilitatea de a fi recompensați printr-o detașare la o instanță de rang superior, cu eventuale perspective mai bune de carieră și cu un salariu mai mare. Pe de altă parte, judecătorii detașați pot fi descurajați să acționeze în mod independent, pentru a evita ca detașarea lor să fie revocată de ministrul justiției/procuror general.

190. În al patrulea și ultimul rând, situația descrisă mai sus este agravată de faptul că unii judecători detașați dețin și funcția de agenți disciplinari pe lângă responsabilul în materie disciplinară pentru judecătorii din cadrul instanțelor de drept comun. Desigur, nu este neverosimil ca judecătorii să nu dorească să fie în dezacord cu colegi care, într-o bună zi, ar putea iniția proceduri disciplinare împotriva lor. În plus, la nivel structural, astfel de persoane pot fi percepute foarte ușor ca exercitând „un control și o supraveghere difuze” în cadrul completelor de judecată și al instanțelor la care au fost detașați, ca urmare a contextului și a condițiilor detașării lor.

191. Nu este surprinzător faptul că, în prezent, Curtea este sesizată cu mai multe cauze în care este pusă în discuție compatibilitatea regimului disciplinar al judecătorilor polonezi cu dreptul Uniunii ¹²⁵. În Ordonanța din 8 aprilie 2020, Curtea a identificat mai multe probleme potențiale în această privință ¹²⁶. Este de asemenea notoriu faptul că, recent, mai multe proceduri disciplinare au fost inițiate în Polonia împotriva unor judecători care nu au făcut altceva decât să utilizeze posibilitatea, prevăzută la articolul 267 TFUE, de a adresa Curții o cerere de decizie preliminară.

192. Pe scurt, dispozițiile naționale în cauză dau naștere, pe de o parte, unei rețele de legături mai degrabă îngrijorătoare între judecătorii detașați, procurori și guvern (un membru al acestuia) și, pe de altă parte, unei confuzii nesănătoase a rolurilor între judecători, procurori și agenți disciplinari.

¹²⁴ Pentru detalii suplimentare și pentru o evaluare, a se vedea Comisia de la Veneția, Aviz cu privire la Legea privind Ministerul Public, cu modificările ulterioare (2017), Avizul 892/2017.

¹²⁵ A se vedea în special cauza C-791/19, Comisia/Polonia (Regimul disciplinar al judecătorilor). A se vedea Concluziile avocatului general Tanchev prezentate în această cauză (C-791/19, EU:C:2021:366).

¹²⁶ Ordonanța din 8 aprilie 2020, Comisia/Polonia (C-791/19 R, EU:C:2020:277).

193. Înainte de a concluziona cu privire la acest aspect, trebuie adăugat că nu ni se par convingătoare argumentele invocate pe marginea acestei chestiuni de Parchetul Supraregional din Lublin. Nu vedem în ce mod faptul că un sistem de detașare a judecătorilor a fost introdus cu mult timp înainte de intrarea în funcție a guvernului actual ar putea avea o incidență asupra examinării conformității sau a neconformității acestui sistem cu dreptul Uniunii. Nici faptul că detașarea este permisă doar cu acordul judecătorului în cauză (întrucât Curtea Constituțională poloneză a constatat neconstituționalitatea detașării fără consimțământ)¹²⁷ nu este de natură să repună în discuție vreuna dintre constatările de mai sus.

194. Nu putem decât să subliniem din nou lipsa oricărei probleme din perspectiva dreptului Uniunii în ceea ce privește detașarea judecătorilor ca atare, în măsura în care acești judecători beneficiază, pe durata detașării lor în cadrul structurilor judiciare naționale, de aceleași tipuri de garanții în ceea ce privește inamovibilitatea și independența ca ceilalți judecători din cadrul instanței respective. Cu toate acestea, pentru motivele pe care le-am discutat în detaliu în această secțiune, în mod vădit, nu aceasta este situația în prezentele cauze.

195. În concluzie, considerăm că, în împrejurări precum cele din litigiile principale, nu mai sunt întrunite garanțiile minime necesare pentru a asigura separarea indispensabilă a puterii executive de cea judecătorească. Reglementările naționale în discuție nu asigură suficiente garanții pentru a inspira justițiabililor, în special celor supuși unei proceduri penale, încrederea rezonabilă că judecătorii care fac parte din completul de judecată nu sunt supuși unor presiuni externe și unei influențe politice și că nu au un interes specific în soluționarea litigiului.

196. Aceste reglementări naționale sunt, așadar, incompatibile cu articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE. Astfel cum a subliniat recent Curtea în Hotărârea A. B. și alții, această dispoziție impune statelor membre o obligație clară și precisă cu privire la rezultatele care trebuie obținute, această obligație nefiind supusă niciunei condiții în ceea ce privește independența care trebuie să caracterizeze instanțele chemate să interpreteze și să aplice dreptul Uniunii¹²⁸. Cu alte cuvinte, această dispoziție are efect direct și astfel abilitază, în temeiul principiului supremației dreptului Uniunii, o instanță națională să facă tot ce îi stă în putință pentru a asigura conformitatea dreptului național cu dreptul Uniunii¹²⁹.

197. Având în vedere cele de mai sus, considerăm că nu este necesar să insistăm asupra motivelor pentru care dispozițiile naționale în cauză încalcă de asemenea dispozițiile Directivei 2016/343. În contextul unei încălcări atât de grave a articolului 19 alineatul (1) TUE, are prea puțină importanță inițierea unor discuții suplimentare cu privire la aspectul dacă sarcina probei pentru stabilirea vinovăției persoanelor suspectate și acuzate revine în continuare acuzării sau dacă acestora li se acordă efectiv prezumția de nevinovăție. Principiul prezumției de nevinovăție este subminat în esență sa atunci când aceeași persoană, și anume ministrul justiției/procuror general, poate exercita, în materie penală, o influență atât asupra procurorilor, cât și asupra anumitor judecători din completul de judecată. În consecință, considerăm este inevitabilă o încălcare simultană a dispozițiilor Directivei 2016/343.

¹²⁷ Hotărârea din 15 ianuarie 2009, nr. K 45/07, OTK ZU nr. 1/a/2009, poziția 3.

¹²⁸ Hotărârea din 2 martie 2021, A. B. și alții (Numirea judecătorilor la Curtea Supremă – Căi de atac) (C-824/18, EU:C:2021:153, punctul 146).

¹²⁹ A se vedea recent de exemplu Hotărârea din 4 decembrie 2018, Minister for Justice and Equality și Commissioner of An Garda Síochána (C-378/17, EU:C:2018:979, punctul 36 și jurisprudența citată).

V. Concluzii

198. Propunem Curții să răspundă la întrebările adresate cu titlu preliminar de Sąd Okręgowy w Warszawie (Tribunalul Regional din Varșovia, Polonia) după cum urmează:

- Articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE coroborat cu articolul 2 TUE și articolul 6 din Directiva (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale trebuie interpretate în sensul că se opun unor reglementări naționale potrivit cărora ministrul justiției, care deține în același timp funcția de procuror general, poate, pe baza unor criterii care nu sunt făcute publice, să detașeze judecători la instanțe de rang superior pentru o perioadă nedeterminată și, în orice moment, să pună capăt acestei detașări în mod discreționar;
- A doua, a treia și a patra întrebare preliminară sunt inadmisibile.